

คู่มือการปฏิบัติงาน

กระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ
และการบังคับใช้กฎหมาย

ของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑๖
สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 1 จาก 54

1. วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมมลพิษให้สามารถปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายได้อย่างถูกต้อง เป็นมาตรฐานและเกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งบรรลุเป้าหมายในการควบคุมมลพิษให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ตามที่กฎหมายกำหนด

2. ขอบเขต

ใช้เป็นคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานของกระบวนการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา) เฉพาะในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ 5 จังหวัด ประกอบด้วย พัทลุง สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

3. คำจำกัดความ

เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ หมายถึง ผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 และนักวิชาการสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ระดับปฏิบัติการขึ้นไป สังกัดสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 ซึ่งดำรงตำแหน่งนักวิชาการสิ่งแวดล้อมมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

แหล่งกำเนิดมลพิษ หมายความว่า ชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม อาคาร สิ่งก่อสร้าง ยานพาหนะ สถานที่ ประกอบกิจการใดๆ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษ

อาคาร หมายความว่า อาคารที่ก่อสร้างขึ้นไม่ว่าจะมีลักษณะอาคารหลังเดียวหรือเป็นกลุ่มของอาคาร ซึ่งตั้งอยู่ภายในพื้นที่ซึ่งเป็นบริเวณเดียวกัน และไม่ว่าจะมีท่อระบายน้ำท่อเดียวหรือมีหลายท่อที่เชื่อมติดต่อกันระหว่างอาคารหรือไม่ก็ตาม

น้ำทิ้ง หมายความว่า น้ำเสียที่ผ่านระบบบำบัดน้ำเสียแล้วจนเป็นไปตามมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งตามที่กำหนด

แหล่งน้ำสาธารณะ ให้ความหมายรวมถึง ท่อระบายน้ำสาธารณะด้วย

การบำบัดน้ำเสีย หมายความว่า กระบวนการทำหรือปรับปรุงน้ำเสียเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งที่กำหนด แต่ทั้งนี้ ห้ามมิให้ใช้วิธีการทำให้เจือจาง (Dilution)

4. หลักการควบคุมมลพิษทางน้ำ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดหลักการควบคุมมลพิษที่สำคัญ ประกอบด้วย การกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด การกำหนดประเภทของ

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 2 จาก 54

แหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อม และการตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อควบคุม กำกับดูแลให้แหล่งกำเนิดมลพิษปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด โดยมีสาระสำคัญในแต่ละเรื่อง ดังนี้

4.1 การกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดมลพิษ

มาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดมลพิษเป็นเกณฑ์ในการกำหนดปริมาณหรือความเข้มข้นสูงสุดของสารมลพิษที่ยินยอมให้แหล่งกำเนิดมลพิษที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 สามารถปล่อยทิ้งหรือระบายจากแหล่งกำเนิดมลพิษของตนออกสู่สิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กฎหมายกำหนด เพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยรวมของประเทศ และการดำรงชีวิตของประชาชน “มาตรา 55 ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษและโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด สำหรับควบคุมการระบายนํ้าทิ้ง การปล่อยทิ้งอากาศเสีย การปล่อยทิ้งของเสีย หรือมลพิษอื่นใดจากแหล่งกำเนิดออกสู่สิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ได้มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้”

4.2 การกำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษ

การกำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการก่อกมลพิษและเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษให้เป็นไปอย่างชัดเจนว่า แหล่งกำเนิดมลพิษประเภท ชนิด หรือขนาดใดบ้างที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสียหรือของเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดมลพิษที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ โดยที่ “มาตรา 69 ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสียหรือของเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อมนอกเขตที่ตั้งแหล่งกำเนิดมลพิษไม่เกินมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดที่กำหนดตามมาตรา 55 หรือมาตรฐานที่ส่วนราชการใดกำหนดโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายอื่นและมาตรฐานนั้นยังมีผลใช้บังคับตามมาตรา 56 หรือมาตรฐานที่ผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนดเป็นพิเศษสำหรับเขตควบคุมมลพิษตามมาตรา 58”

4.3 หน้าที่ของแหล่งกำเนิดมลพิษ

4.3.1 การก่อสร้าง หรือติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสีย และอาจต้องมีผู้ควบคุมการทำงานระบบบำบัดน้ำเสียตามที่เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษกำหนดตามมาตรา 70 (ผู้ควบคุมต้องมีใบอนุญาตตามที่มาตรา 73)

4.3.2 ทางเลือกในการส่งน้ำเสียไปบำบัดยังระบบบำบัดน้ำเสียรวมในท้องที่เขตที่ตั้งและต้องเสียค่าบริการบำบัดน้ำเสียตามที่กฎหมายกำหนด กรณีไม่ดำเนินการตามข้อ 4.3.1

4.3.3 ดำเนินการตามกฎหมายกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา 80

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 3 จาก 54

4.4 หน้าที่ของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษในการตรวจสอบและควบคุม

4.4.1 เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษซึ่งมีอำนาจในเขตท้องที่และมีหน้าที่ตามมาตรา 81 หมายถึง

- อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ สำหรับเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร
- สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค (สสภ.) และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด (ทสจ.) สำหรับเขตพื้นที่ต่างจังหวัด

4.4.2 หน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ มีดังนี้

1) ดำเนินการตามกฎหมายที่ออกตามความในมาตรา 80 ในการเก็บรวบรวมรายงานและใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินการตรวจสอบสภาพการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียหรืออุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ รวมทั้งตรวจบันทึกรายละเอียด สถิติหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานของระบบหรืออุปกรณ์และเครื่องมือดังกล่าวหรือเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า มีการไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (ตามมาตรา 82 (1))

2) การดำเนินการทางปกครอง

1. เข้าไปในอาคาร สถานที่และเขตที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม หรือแหล่งกำเนิดมลพิษ หรือเขตที่ตั้งของระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียของบุคคลใดๆ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก หรือในระหว่างเวลาทำการ เพื่อตรวจสอบสภาพการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสีย ระบบบำบัดอากาศเสีย หรืออุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ เพื่อควบคุมการปล่อยอากาศเสียหรือมลพิษอื่น รวมทั้งตรวจบันทึกรายละเอียด สถิติ หรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานของระบบหรืออุปกรณ์และเครื่องมือดังกล่าวหรือเมื่อมีเหตุสงสัยว่ามีการไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 82 (1))

2. กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่ถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสียหรือของเสียออกสู่สิ่งแวดล้อมนอกเขตที่ตั้งแหล่งกำเนิดมลพิษตามมาตรา 69 ก่อสร้าง ติดตั้งหรือจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสีย และจะกำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองมีผู้ควบคุมการดำเนินงานระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียที่กำหนดให้ทำการก่อสร้าง ติดตั้งหรือจัดให้มีขึ้นนั้นด้วยก็ได้ (มาตรา 70)

3. ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครอง ผู้ควบคุม หรือผู้ได้รับใบอนุญาตรับจ้างให้บริการระบบบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสีย จัดการแก้ไข เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสีย หรืออุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ เพื่อควบคุมการปล่อยน้ำเสียหรือของเสีย ให้เป็นไปตามมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดตามที่กฎหมายกำหนด แต่ถ้าแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นเป็นโรงงานอุตสาหกรรม ให้แจ้งเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป หากเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานไม่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตน ให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษมีอำนาจดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ได้ (มาตรา 82 (2))

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 4 จาก 54

4. ออกคำสั่งเป็นหนังสือสั่งปรับเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษซึ่งมิใช่โรงงานอุตสาหกรรม (มาตรา 82 (3)) กรณีดังต่อไปนี้

- ไม่จัดส่งน้ำเสียหรือของเสียไปทำการบำบัดโดยระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมของทางราชการ ตามมาตรา 71 และมาตรา 72 และลักลอบปล่อยทิ้งน้ำเสียหรือของเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม หรือจัดส่งน้ำเสียหรือของเสียไปทำการบำบัดโดยระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมของทางราชการ แต่หลีกเลี่ยงไม่ยอมชำระค่าบริการโดยไม่มีสิทธิได้รับยกเว้น จะต้องเสียค่าปรับสี่เท่าของอัตราค่าบริการที่กำหนดในมาตรา 88 จนกว่าจะปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 90)

- มีระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียเป็นของตนเอง ตามมาตรา 70 แต่ลักลอบปล่อยทิ้งน้ำเสียหรือของเสียลงสู่ระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมของทางราชการ จะต้องเสียค่าปรับรายวันในอัตราสี่เท่าของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายประจำวันสำหรับการเปิดเดินเครื่องทำงานระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียของตนตลอดเวลาที่ดำเนินการเช่นว่านั้น และหากการปล่อยทิ้งน้ำเสียหรือของเสียนั้น เกิดความชำรุดเสียหายหรือความบกพร่องแก่ระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมของทางราชการ มีหน้าที่ต้องชดเชยค่าเสียหายดังกล่าวด้วย (มาตรา 91)

- มีระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียเป็นของตนเอง ตามมาตรา 70 แต่ละวันไม่ทำการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียโดยใช้ระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียของตนที่มีอยู่ และลักลอบปล่อยทิ้งน้ำเสียหรือของเสียออกสู่สิ่งแวดล้อมภายนอกเขตที่ตั้งของแหล่งกำเนิดมลพิษของตน จะต้องเสียค่าปรับรายวันในอัตราสี่เท่าของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายประจำวันสำหรับการเปิดเดินเครื่องทำงานของเครื่องมืออุปกรณ์หรือระบบบำบัดของตน ตลอดเวลาที่ดำเนินการเช่นว่านั้น (มาตรา 92)

5. ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ได้รับใบอนุญาตรับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียหยุดหรือปิดการดำเนินกิจการให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสีย หรือสั่งเพิกถอนใบอนุญาตในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตรับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียนั้น ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ประกาศหรือเงื่อนไขที่ออกหรือข้อกำหนดตามความในพระราชบัญญัตินี้ หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษซึ่งสั่งการตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 82 (4))

6. ออกคำสั่งเป็นหนังสือเพิกถอนการเป็นผู้ควบคุมการดำเนินงานของระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสีย ตามมาตรา 70 ในกรณีที่ผู้ควบคุมนั้นฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ประกาศ หรือเงื่อนไขที่กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษซึ่งสั่งตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 82 (5))

3) การเสนอแนะ ให้คำปรึกษาแนะนำแก่เจ้าพนักงานหรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

1. เสนอแนะต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจควบคุมดูแลแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นตามกฎหมาย เพื่อสั่งปิด พักใช้ หรือเพิกถอนใบอนุญาต หรือสั่งให้หยุดใช้หรือทำประโยชน์ใดๆ เกี่ยวกับแหล่งกำเนิด

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 5 จาก 54

มลพิษ ตามมาตรา 69 ที่จึงใจไม่ทำการบำบัดน้ำเสียหรือของเสียอย่างอื่น และลักลอบปล่อยทิ้งน้ำเสียหรือของเสียที่ยังไม่ได้ทำการบำบัดออกสู่สิ่งแวดล้อมภายนอกเขตที่ตั้งแหล่งกำเนิดมลพิษ (มาตรา 83 (1))

2. เสนอแนะต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น ให้ดำเนินการตามกฎหมายเพื่อบังคับให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ตามมาตรา 71 และมาตรา 72 จัดส่งน้ำเสียหรือของเสียไปบำบัดหรือกำจัดตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 83 (2))

3. ให้คำปรึกษาแนะนำแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการและบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมของทางราชการ ซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือส่วนราชการนั้น (มาตรา 83 (3))

4. ให้คำแนะนำช่วยเหลือตามความจำเป็นแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในท้องที่ที่ประกาศกำหนดให้เป็นเขตควบคุมมลพิษ (มาตรา 60 วรรคสาม)

5. ให้คำแนะนำเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษตามมาตรา 71 และมาตรา 72 จัดส่งน้ำเสียหรือของเสียจากแหล่งกำเนิดมลพิษของตนไปให้ผู้รับจ้างให้บริการทำการบำบัดหรือกำจัด ในเขตควบคุมมลพิษหรือเขตท้องที่ที่ทางราชการยังไม่ได้จัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวม แต่มีผู้ได้รับใบอนุญาตรับจ้างให้บริการอยู่ในเขตควบคุมมลพิษหรือเขตท้องที่นั้น (มาตรา 74)

6. ให้คำแนะนำเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการกำหนดวิธีการชั่วคราวสำหรับการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียซึ่งเกิดจากแหล่งกำเนิดมลพิษตามมาตรา 71 และมาตรา 72 ได้ตามความจำเป็น จนกว่าจะได้มีการก่อสร้าง ติดตั้งและเปิดดำเนินการระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมในเขตควบคุมมลพิษหรือเขตท้องที่นั้น (มาตรา 75)

7. รับรายงานสรุปผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียหรืออุปกรณ์และเครื่องมือสำหรับควบคุมการปล่อยมลพิษ จากเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่รวบรวมจัดส่งให้น้อยกว่าเดือนละครั้ง (มาตรา 81)

5. การเตรียมการก่อนการตรวจสอบ

ก่อนดำเนินการตรวจสอบจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น การวางแผนตรวจสอบ การศึกษาข้อมูลของอาคารที่ตรวจสอบ การเตรียมตัวของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือเพื่อตรวจสอบและเก็บตัวอย่างน้ำทิ้ง เป็นต้น หากมีการวางแผนและการเตรียมการที่ดีจะทำให้การตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ สามารถใช้ข้อมูลดังกล่าวประกอบการพิจารณาเพื่อประเมินผลการปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดได้โดยมีความถูกต้อง ชัดเจน เป็นธรรม

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 6 จาก 54

บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน สามารถปฏิบัติงานได้ตามเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการดำเนินงานที่กำหนด ข้อควรปฏิบัติในการเตรียมการก่อนเข้าตรวจสอบมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

5.1 การวางแผนการตรวจสอบ

การตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษเป็นการรวบรวมข้อมูลผลการปฏิบัติตามกฎหมาย และตรวจตราการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามที่กำหนด ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะใช้เป็นข้อมูลในการประเมินผลการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ และดำเนินการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมกับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ดังนั้นเจ้าพนักงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการตรวจตราการปฏิบัติตามกฎหมาย ควรศึกษาและทำความเข้าใจขั้นตอน ปฏิบัติตั้งแต่การเตรียมการหรือการวางแผนก่อนการตรวจสอบ การเข้าตรวจสอบ การรวบรวมข้อมูลพยานหลักฐาน การวิเคราะห์สรุปผล และรายงานผลการตรวจสอบ และเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาตัดสินใจว่าแหล่งกำเนิดมลพิษมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายหรือไม่ และการปฏิบัติงานดังกล่าวเกิดความถูกต้อง เป็นธรรมและสามารถนำข้อมูลพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณาประเมินผลการปฏิบัติตามกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษโดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) การตรวจสอบหาสาเหตุ (for-cause inspections) เป็นการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษรายใดรายหนึ่งเฉพาะเจาะจงด้วยเหตุผลบางประการ เช่น เมื่อมีการร้องเรียน การประกอบกิจการก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม มีเหตุสงสัยว่าไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นต้น

2) การตรวจตราตามปกติ (routine inspections) เป็นการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษที่ถูกควบคุมตามกฎหมายโดยมิได้กำหนดเฉพาะเจาะจงรายใดรายหนึ่ง แต่เนื่องจากปัญหาด้านทรัพยากรของรัฐมีอยู่อย่างจำกัด อาจดำเนินการโดยคัดเลือกแหล่งกำเนิดมลพิษประเภทที่เป็นปัญหาสำคัญในแต่ละพื้นที่ และดำเนินการตรวจสอบเพื่อประเมินผลการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายต่อไป

การตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษจำเป็นต้องมีการเตรียมการและวางแผนที่ดี เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ การวางแผนการตรวจสอบควรคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ และขอบเขตของการตรวจสอบ รวมทั้งผลที่คาดว่าจะได้รับการตรวจสอบให้มีความชัดเจนเพื่อประโยชน์ในการประเมินผล เนื่องจากการตรวจสอบแต่ละประเภท มีความยากง่ายและใช้ทรัพยากรแตกต่างกัน เช่น การตรวจตราการปฏิบัติงานทั้งหมดหรือการตรวจหาสาเหตุของปัญหาเฉพาะจุดที่เป็นประเด็นปัญหา การตรวจติดตามผล หรือการตรวจสอบเพื่อสนับสนุนการดำเนินคดี เป็นต้น

2. จัดทำรายการกิจกรรม/งานที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การตรวจสอบ เช่น จุดที่ต้องการตรวจสอบ ชนิดประเภทมลพิษที่ต้องสนใจเป็นพิเศษ เครื่องมืออุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเก็บตัวอย่าง/ตรวจวัดมลพิษ การประกันคุณภาพและควบคุมคุณภาพ บุคคลที่ต้องการสัมภาษณ์ หรือรายการเอกสารที่ต้องเก็บรวบรวมและตรวจสอบ เป็นต้น

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 7 จาก 54

3. ใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น จำนวนบุคลากร ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบ (ค่าเดินทาง ที่พัก ค่าขนส่งและเก็บรักษาตัวอย่าง ค่าตรวจวิเคราะห์ตัวอย่าง) เครื่องมืออุปกรณ์ รวมทั้งระยะเวลาที่ใช้ในการตรวจสอบ เป็นต้น

5.2 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

5.2.1 ข้อมูลเบื้องต้น

ตรวจสอบประวัติแหล่งกำเนิดมลพิษหรือสถานภาพปัจจุบันของแหล่งกำเนิดมลพิษ จากฐานข้อมูลการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษของกรมควบคุมมลพิษ หรือฐานข้อมูลของหน่วยงานย่อยภายในที่รับผิดชอบ หรือจากศูนย์ข้อมูลเรื่องร้องเรียนด้านมลพิษ (กรณีเคยมีเหตุร้องเรียน) เพื่อทราบรายละเอียดข้อมูลสำหรับนำมาวางแผนการตรวจสอบ ดังนี้

ชื่ออาคาร

สถานที่ตั้ง

ใบอนุญาตตามที่กฎหมายกำหนด

จำนวนห้องนอน หรือพื้นที่ใช้สอย(ตร.ม.) จำนวนเตียง

เบอร์โทรศัพท์ บุคคลหรือผู้ที่สามารถติดต่อได้

ประวัติการถูกร้องเรียน

ข้อมูลเกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสีย จุดระบายน้ำทิ้ง และแหล่งรองรับน้ำทิ้ง

ผลการตรวจสอบ และผลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำทิ้งที่ผ่านมา

5.2.2 ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง

1) พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547

2) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

จากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ในหมวดที่ 7 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการสาธารณสุขสิ่งแวดล้อมที่ต้องควบคุมและกำกับดูแล ซึ่งได้แก่ กิจกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ในทางวิชาการย่อหมายถึง กิจกรรมที่มีกระบวนการหรือกรรมวิธีการผลิตหรือการประกอบการใด ที่ก่อให้เกิดมลพิษ หรือสิ่งทำให้เกิดโรค ซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อยู่ในบริเวณข้างเคียงนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องมลพิษทางอากาศ ทางน้ำ ทางดิน ทางเสียง แสง ความร้อน ความสั่นสะเทือน รังสี ฝุ่นละออง เขม่า เถ้า เป็นต้น

มาตรา 31 พระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข โดยคณะกรรมการสาธารณสุข มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้กิจการใดเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ดังนั้น กิจการใดที่ปรากฏในบัญชีหรือกิจการที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาถือว่าเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ซึ่งปัจจุบันได้มีประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ (ฉบับที่ 4)

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 8 จาก 54

ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับทั่วไป เล่มที่ 120 ตอนพิเศษ 123 ง ลงวันที่ 28 ตุลาคม 2546 ระบุว่า ข้อ 9
กิจการที่เกี่ยวกับการบริการ (4) การประกอบกิจการโรงแรมหรือกิจการอื่นในทำนองเดียวกัน

3) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

กล่าวถึงหลักการควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดมลพิษ ได้แก่ การกำหนดมาตรฐาน
ควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดมลพิษ การกำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อย
มลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อม หน้าที่ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน
ควบคุมมลพิษ ในการควบคุม กำกับดูแลให้แหล่งกำเนิดมลพิษปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย

4) กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และแบบการจดทะเบียนสถิติและข้อมูล การ
จัดทำบันทึกรายละเอียดและรายงานสรุปผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย พ.ศ. 2555 ซึ่งออกตามความใน
มาตรา 80 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

5.2.3 ระบบบำบัดน้ำเสียที่นิยมใช้สำหรับโรงแรม

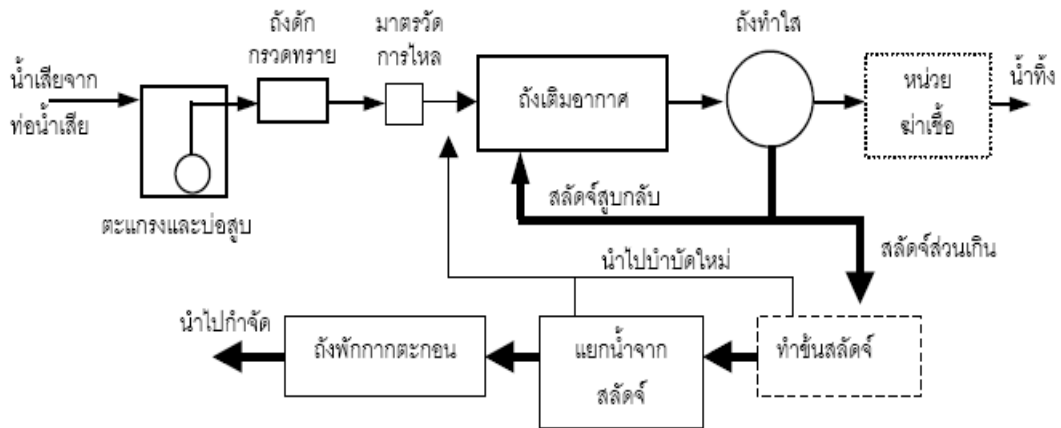
เนื่องจากโรงแรมส่วนมากตั้งอยู่ในเขตเมือง หรือแหล่งท่องเที่ยว มีพื้นที่จำกัดหรือที่ดิน
มีราคาแพง จึงนิยมใช้งานระบบบำบัดน้ำเสียที่ใช้พื้นที่ก่อสร้างน้อย แต่มีค่าก่อสร้างและค่าเดินระบบสูง ซึ่งระบบ
บำบัดน้ำเสียที่นิยมใช้งานทั่วไปสำหรับโรงแรม ได้แก่ ระบบเอเอส ระบบอาร์บีซี ระบบถังบำบัดสำเร็จรูป และระบบ
เอสปีอาร์

1) ระบบเอเอส (Activated Sludge, AS)

ระบบเอเอส หรือมีชื่อเรียกกันหลายอย่าง เช่น ระบบแอกติเวเตดสลัดจ์ ระบบ
สลัดจ์ไวงาน หรือที่นิยมเรียกกันทั่วไปว่า “ระบบตะกอนเร่ง” ซึ่งในคู่มือเล่มนี้จะขอเรียกว่าระบบเอเอส เป็นระบบ
บำบัดน้ำเสียทางชีวภาพที่ควบคุมสภาวะในบ่อบำบัดให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์เพื่อให้ย่อยสลาย
หรือกินสารอินทรีย์ในน้ำเสีย เช่น มีการเติมอากาศ ควบคุมปริมาณจุลินทรีย์ให้พอเหมาะกับปริมาณสารอินทรีย์ที่
เป็นอาหารโดยการกำจัดปริมาณจุลินทรีย์ส่วนเกินออกจากระบบ โดยมีองค์ประกอบของกระบวนการบำบัด 4 ส่วน
หลัก ได้แก่ บ่อเติมอากาศ บ่อตกตะกอน การหมุนเวียนตะกอนกลับจากบ่อตกตะกอนมายังบ่อเติมอากาศเพื่อ
ควบคุมปริมาณจุลินทรีย์ให้เหมาะสมต่อปริมาณอาหาร และการกำจัดตะกอนส่วนเกินออกจากระบบ

ระบบเอเอสจำแนกได้หลายชนิด เช่น ระบบเอเอสธรรมดา ระบบเอเอสกวน
สมบูรณ์ ระบบเอเอสยัดเวลา ระบบเอเอส ระบบเอเอสแบบเอสปีอาร์ ระบบเอเอสแบบคลองวนเวียน เป็นต้น
โดยทั่วไปหากเป็นระบบที่ออกแบบและเดินระบบอย่างถูกต้อง (เติมอากาศ 4-8 ชั่วโมง ตกตะกอน 2 ชั่วโมง มีค่า
ออกซิเจนละลาย 2-3 มิลลิกรัมต่อลิตร) ลักษณะตะกอนในบ่อเติมอากาศจะมีตะกอนเข้มข้น มีสีน้ำตาลเข้มหรือ
คล้ายสีกาแฟ อย่างไรก็ตามอาจมีระบบเอเอสบางชนิดที่ไม่จำเป็นต้องมีการกำจัดตะกอนส่วนเกิน เนื่องจากควบคุม
ระบบให้จุลินทรีย์ในระบบมีอายุตะกอนมาก และมีตะกอนส่วนเกินที่ต้องกำจัดน้อยหรือแทบไม่มี

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 9 จาก 54

รูปที่ 1 แผนผังระบบแอสแบบเติมอากาศยัดเวลา

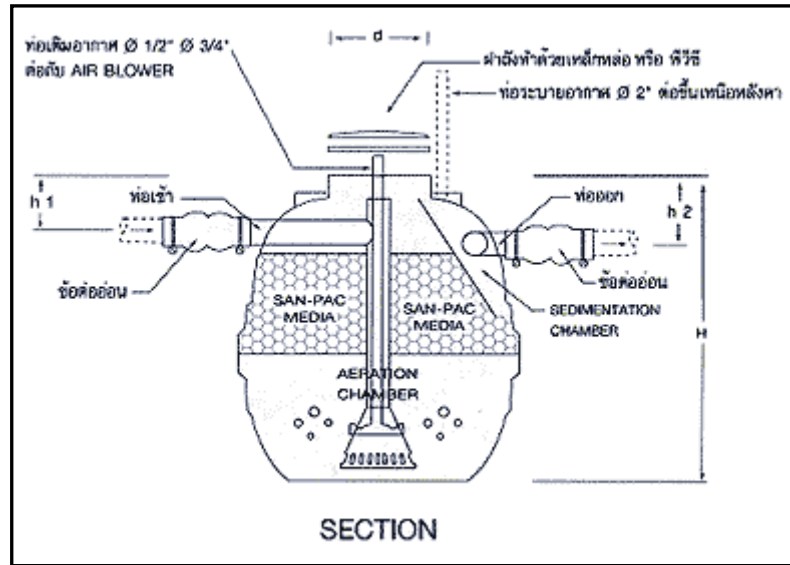
2) ระบบอาร์บีซี (Rotating Biological Contactor, RBC)

ระบบอาร์บีซี หรือระบบแผ่นหมุนชีวภาพ มีตัวกลางที่ใช้เป็นที่พักอาศัย ระบบจะประกอบด้วยแผ่นรูปทรงกลมที่ขนานกันหลายอัน ยึดติดตั้งฉากอยู่ด้วยแกนหมุน ณ จุดกึ่งกลางของแผ่น ส่วนประกอบทั้งหมดวางอยู่ในถังที่มีแกนหมุนซึ่งอยู่เหนือระดับน้ำในถังเล็กน้อย โดยมีส่วนของแผ่นจมน้ำอยู่ประมาณร้อยละ 40 จุลินทรีย์จะขยายพันธุ์และเกาะอยู่บนผิวของแผ่นที่หมุนอยู่ การหมุนของแกนหมุนจะทำให้จุลินทรีย์สัมผัสกับน้ำเสียเกิดการกำจัดสารอินทรีย์ในน้ำเสีย การกำจัดสารอินทรีย์ส่งผลให้ฟิล์มชีวภาพบนแผ่นหมุนมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันการหมุนของแผ่นจะทำให้เกิดแรงเฉือน และทำให้ฟิล์มชีวภาพหลุดออกจากแผ่น นอกจากนี้การหมุนของแผ่นขึ้นมาเหนือผิวน้ำยังเป็นการถ่ายเทออกซิเจนในอากาศจากอากาศภายนอกเข้าสู่ระบบอีกด้วย

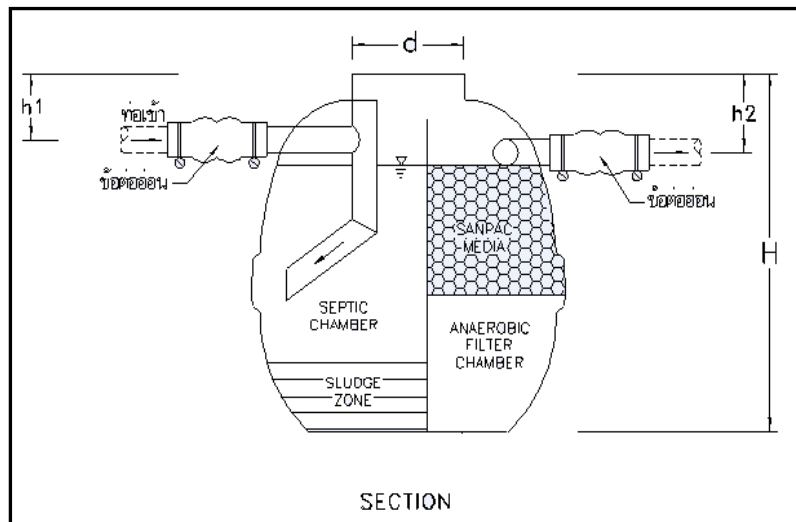
3) ระบบถังบำบัดสำเร็จรูป (Compact Plant)

ระบบถังบำบัดสำเร็จรูป เป็นระบบบำบัดน้ำเสียซึ่งส่วนมากผลิตจากถังไฟเบอร์กลาส และมีจำหน่ายในท้องตลาดทั่วไป มีรูปร่างเป็นทรงกลม ทรงกระบอกหรือที่เรียกว่ารูปร่างแคปซูล และมีขนาดแตกต่างกันตามรุ่นและบริษัทผู้ผลิต อาจติดตั้งใต้ดินหรือบนดินก็ได้ ปัจจุบันมีทั้งประเภทที่กระบวนการบำบัดเป็นระบบบ่อกรองไร้อากาศ ระบบบ่อกรองเติมอากาศ ระบบแอสจึงอาจทำให้มีประสิทธิภาพแตกต่างกัน หากเป็นประเภทบ่อกรองไร้อากาศ หรือบ่อกรองเติมอากาศ อาจมีประสิทธิภาพไม่ดีเพียงพอที่จะทำให้น้ำทิ้งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน และหากเป็นแบบระบบแอสซึ่งมีประสิทธิภาพดีกว่าและทำให้น้ำทิ้งเป็นไปตามค่ามาตรฐานได้

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานระบบการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 10 จาก 54

รูปที่ 2 ระบบถังบำบัดสำเร็จรูปแบบเติมอากาศ

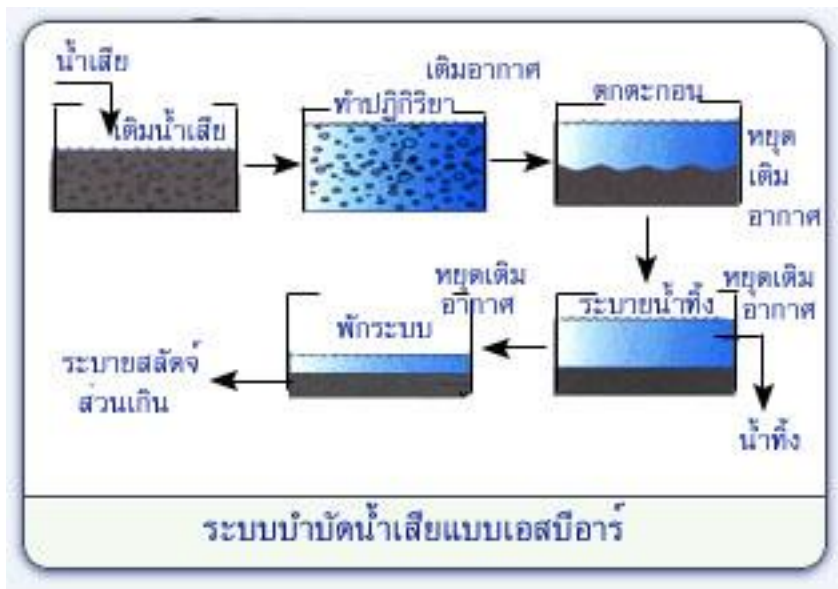
รูปที่ 3 ระบบถังบำบัดสำเร็จรูปแบบไม่เติมอากาศ

4) ระบบเอสบีอาร์ (Sequencing Batch Reactor, SBR)

ระบบเอสบีอาร์เป็นระบบเอเอสชนิดหนึ่ง โดยมีลักษณะเด่นคือ มีบ่อเติมอากาศและบ่อตกตะกอนเป็นบ่อบำบัดเดียวกัน และมีองค์ประกอบกระบวนการบำบัดคล้ายกับระบบเอเอสทั่วไป ได้แก่ การเติมอากาศ การตกตะกอน และการกำจัดตะกอนส่วนเกิน แต่ไม่มีการหมุนเวียนเนื่องจากบ่อเติมอากาศและบ่อ

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 11 จาก 54

ตกตะกอนเป็นบ่อเดียวกัน มีระยะเวลาการเติมอากาศและตกตะกอนใช้เกณฑ์ใกล้เคียงกับระบบเอส กล่าวคือเติมอากาศอย่างน้อยตั้งแต่ 4 ชั่วโมงขึ้นไป ตกตะกอน 2 ชั่วโมง เป็นต้น โดยทั่วไปแบ่งกระบวนการทำงานของระบบเป็น 5 ระยะ ได้แก่ ระยะเติมน้ำเสีย เติมอากาศ ตกตะกอน ระบายน้ำใส และระยะพัก ภายในระยะเวลา 1 วัน อาจสามารถมีรอบการทำงานเพื่อบำบัด 2-3 รอบต่อวัน ระบบเอสปีอาร์มีแนวโน้มได้รับความนิยมมากขึ้นเนื่องจากใช้พื้นที่ก่อสร้างน้อย และสามารถปรับรูปแบบการเดินระบบให้กำจัดไนโตรเจนและฟอสฟอรัสได้

รูปที่ 4 ระบบบำบัดน้ำเสียแบบเอสปีอาร์

5.3 การเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์

ก่อนออกภาคสนามเพื่อดำเนินการตรวจสอบ ควรจัดเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์เก็บตัวอย่างให้ครบถ้วนตามตารางที่ 1 เพื่อให้แน่ใจว่าจะมีเครื่องมือหรืออุปกรณ์สำหรับการออกปฏิบัติงานตรวจสอบและเก็บตัวอย่างน้ำ ดังนี้

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 12 จาก 54

ตารางที่ 1 แสดงรายการจัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อตรวจสอบและเก็บน้ำทิ้ง

รายการเครื่องมือ/อุปกรณ์	จำนวน
1. เครื่องมือ	
☐ เครื่องวัดพีเอช (pH Meter)	
☐ กล้องถ่ายรูปดิจิทัล Digital camera พร้อมถ่านสำรอง Spare batteries	
☐ เครื่องวัดพิกัดดาวเทียม (GPS) พร้อมถ่านสำรอง Spare batteries	
2. อุปกรณ์เก็บตัวอย่าง	
ขวดเก็บตัวอย่าง	
☐ BOD (Polyethylene, PE 2,000 มิลลิลิตร (มล.))	
☐ SS (Polyethylene, PE 1,000 มล.)	
☐ TDS (Polyethylene, PE 1,000 มล.)	
☐ Settleable Solids (Polyethylene, PE 2,000 มล.)	
☐ F&G (ขวดแก้วสีชา 1,000 มล.)	
☐ TKN (High density polyethylene, HDPE 1,000 มล.)	
☐ Sulfide (ขวดแก้ว 300 มล.)	
☐ คีมตัก stainless steel bucket	
☐ ปิเปตต์ (pipette) ขนาด 5 มล.	
☐ ถังน้ำ	
☐ ขันตักน้ำ	
☐ กรวย	
☐ ถังแช่ตัวอย่าง coolers	
☐ ปากกาเคมี (waterproof marker pen)	
☐ ขวดน้ำกลั่น (Deionized water)	
☐ แบบฟอร์มใบส่งตัวอย่าง	
☐ กระดาษขาว	
☐ ลูกยาง	
☐ พาราฟิล์ม	
☐ วัสดุติดถังแช่ตัวอย่าง (กรณีส่งตัวอย่างต่างจังหวัด)	

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 13 จาก 54

ตารางที่ 1 ต่อ

รายการเครื่องมือ/อุปกรณ์	จำนวน
☐ เชือกไนลอน (Nylon cable) ยาว 5-10 เมตร	
☐ ถังมือยาง	
☐ กรวยอิมฮอฟฟ์ (Imhoff Cone)	
☐ กระดาษลิตมัส	
3. สารเคมี	
☐ H ₂ SO ₄	
☐ Zinc acetate	
☐ NaOH	
4. อุปกรณ์ Safety เช่น รองเท้า	
5. อุปกรณ์อื่น ๆ เช่น ปากกา แผ่นรองเขียนบันทึก เครื่องคิดเลข	

รูปที่ 5 เครื่องมือที่ใช้ในภาคสนาม ได้แก่ เครื่องวัดพีเอช กล้องถ่ายรูปดิจิทัล และเครื่องวัดพิกัดดาวเทียม

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 14 จาก 54

รูปที่ 6 ขวดเก็บตัวอย่างน้ำจากแหล่งกำเนิดมลพิษ

5.4 การเตรียมความพร้อมของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ

- 1) ตรวจสอบตนเองก่อนเริ่มปฏิบัติงานว่าต้องไม่มีส่วนได้เสียกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษทั้งทางตรงและทางอ้อม หากมีส่วนได้เสียหรือทราบภายหลังว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียจะต้องแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทราบทันทีเพื่อขอลอนตัวออกจากการทำงาน
- 2) เตรียมเครื่องแต่งกายสุภาพ หรือแต่งเครื่องแบบตามระเบียบที่กรมควบคุมมลพิษกำหนด ในขณะที่ออกปฏิบัติราชการ รวมทั้งสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลตามความเหมาะสม
- 3) เตรียมบัตรเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษเพื่อแสดงตนให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษทราบก่อนดำเนินการตรวจสอบ
- 4) ตรวจสอบรายการเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสิ่งจำเป็นที่ต้องใช้ในการตรวจสอบ ได้แก่ แบบบันทึกการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษตามประเภท แบบบันทึกการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ/เรื่องร้องเรียน หนังสือขอความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมตรวจสอบ เอกสารเผยแพร่องค์ความรู้การจัดการแหล่งกำเนิดมลพิษ จรรยาและแนวทางปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ

5.5 การประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ มีความเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการประสานงานเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ อาจมีการเชิญเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นในพื้นที่เข้าร่วมตรวจสอบด้วย เช่น เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ อำเภอ และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติ

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 15 จาก 54

และสิ่งแวดล้อมจังหวัด เป็นต้น โดยจะมีหนังสือแจ้งแผนการดำเนินการตรวจสอบแก่หน่วยงานดังกล่าวให้ทราบล่วงหน้า

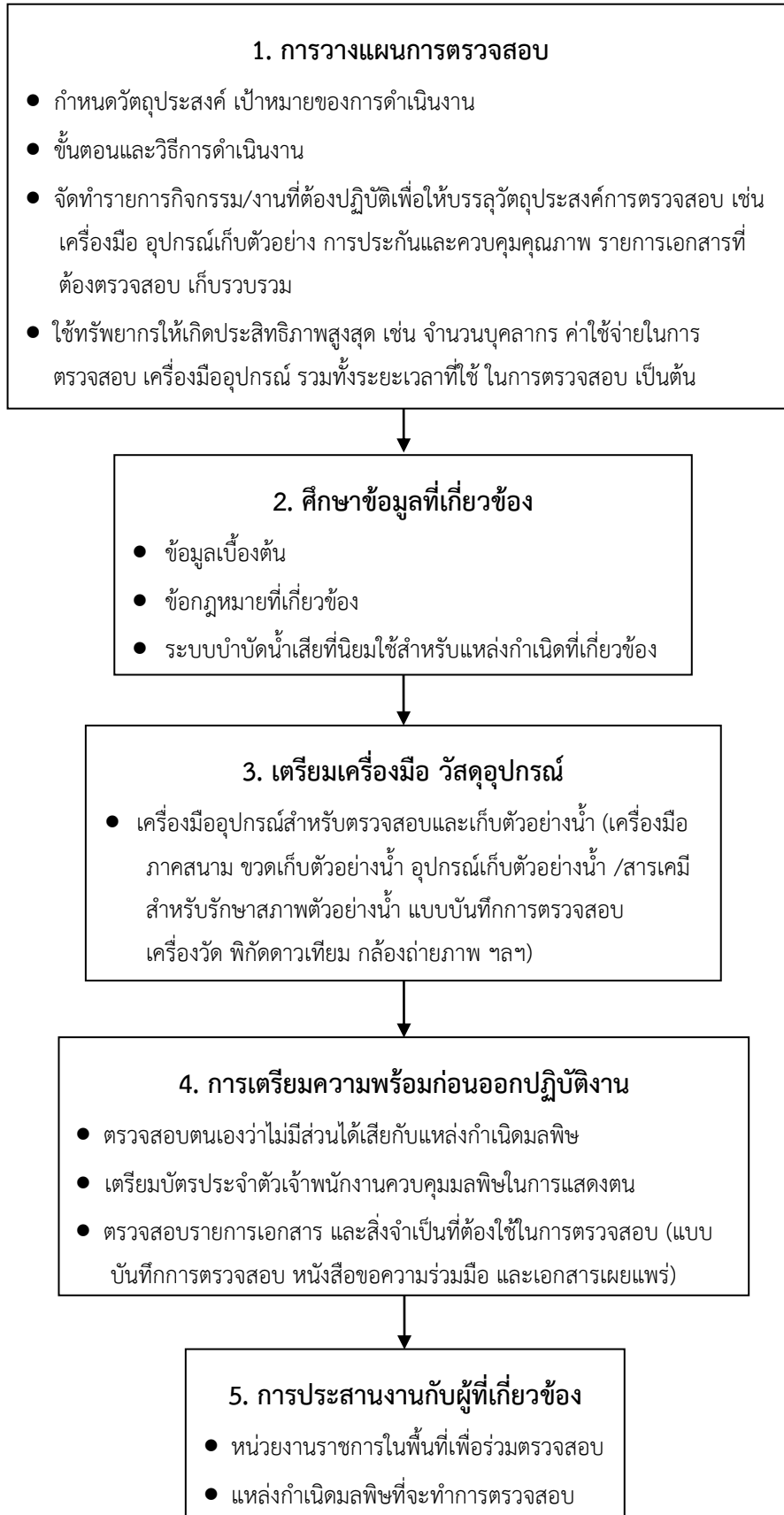
นอกจากนี้ ควรประสานงานกับห้องปฏิบัติการเพื่อทราบแผนงานติดตามตรวจสอบของหน่วยงานและจัดเตรียมแผนรองรับการวิเคราะห์ตัวอย่าง กรณีการส่งตัวอย่างน้ำโดยการว่าจ้างขนส่งมาจากพื้นที่อื่น ต้องประสานแจ้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานเพื่อบันทึกเวลาและจุดรับตัวอย่างเพื่อให้สามารถส่งเข้าห้องปฏิบัติการทันตามที่กำหนด และหากเป็นกรณีพิเศษ เช่น ส่งมาถึงนอกเวลาราชการ หรือวันหยุด เป็นต้น ต้องประสานแจ้งเจ้าหน้าที่หน่วยงานและห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ตัวอย่างเพื่อเตรียมแผนงานรองรับสำหรับกรณีดังกล่าว

2) แหล่งกำเนิดมลพิษที่จะตรวจสอบ

การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษหากกำหนดเป็นโครงการหรือกิจกรรมประจำปีของหน่วยงาน จะมีหนังสือแจ้งก่อนล่วงหน้าโดยการส่งจดหมายหรือโทรสาร เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ กิจกรรมการดำเนินโครงการ และช่วงเวลาดำเนินการ เพื่อประสานการจัดเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเตรียมบุคลากรนำตรวจ ซึ่งจะมีข้อดี คือ สามารถที่จะได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการและไม่เสียเวลา ส่วนข้อเสียอาจทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริงบ้าง

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 16 จาก 54

ขั้นตอนโดยสรุปของการเตรียมการก่อนการตรวจสอบ

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 17 จาก 54

6. การตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 82 (1) ให้อำนาจเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษสามารถเข้าไปในอาคาร สถานที่และเขตที่ตั้งของแหล่งกำเนิดมลพิษ หรือเขตที่ตั้งของระบบบำบัดน้ำเสียของบุคคลใดๆ ระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกหรือในระหว่างเวลาทำการ เพื่อตรวจสอบสภาพการทำงานของระบบหรืออุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ เพื่อควบคุมการปล่อยทิ้งมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อม รวมทั้งตรวจบันทึกรายละเอียดหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หากเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษตรวจสอบแล้วพบว่าการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายก็สามารถใช้อำนาจทางปกครองในการออกคำสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานปรับปรุงแก้ไขระบบบำบัดน้ำเสียเพื่อควบคุมการปล่อยทิ้งน้ำเสียให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจะเห็นได้ว่าการตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นขั้นตอนสำคัญที่เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อเท็จจริง ข้อมูลพยานหลักฐานประกอบ การวิเคราะห์สรุปผลการตรวจสอบ การตรวจสอบการระบายน้ำทิ้งจากโรงงาน มีขั้นตอนการปฏิบัติดังต่อไปนี้

6.1 การแสดงตนก่อนเข้าตรวจสอบ

ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษตามพระราชบัญญัตินี้ เริ่มจากการแนะนำตัวพร้อมแสดงบัตรประจำตัวเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองหรือผู้แทนของแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นทราบ เมื่อแนะนำตัวและแสดงบัตรเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษแล้ว สิ่งสำคัญที่ต้องแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองหรือผู้แทนทราบ คือ เหตุแห่งการเข้าตรวจสอบ รวมทั้งชี้แจงขอบเขตอำนาจหน้าที่และจรรยาของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ หน้าที่ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษตามที่กฎหมายกำหนด ขั้นตอนการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย เผยแพร่องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และขออนุญาตถ่ายภาพขณะตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยเฉพาะระบบบำบัดน้ำเสีย การระบายน้ำทิ้ง และจุดเก็บตัวอย่างน้ำ

6.2 การรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งกำเนิดมลพิษที่ตรวจสอบสามารถดำเนินการโดยการสอบถามเจ้าของหรือผู้ครอบครองหรือผู้แทนแหล่งฯ ที่ทำการตรวจสอบนั้น และขอสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา แล้วทำการบันทึกข้อมูลต่างๆ ลงในแบบบันทึกการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษและแบบตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ/เรื่องร้องเรียน รายการเอกสารที่จำเป็นต้องเก็บรวบรวมเพื่อประกอบการพิจารณา มีดังต่อไปนี้

6.2.1 ใบอนุญาตประกอบกิจการ

เป็นเอกสารหลักฐานสำคัญที่จะนำมาพิจารณาว่า แหล่งกำเนิดมลพิษที่ตรวจสอบเข้าข่ายเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อม ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเรื่องใด ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 69 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 หรือไม่ ข้อมูลที่สำคัญในใบอนุญาต

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 18 จาก 54

ประกอบด้วย ชื่อ ที่อยู่ผู้ได้รับอนุญาต (บุคคลหรือนิติบุคคล) ชื่อ ที่ตั้ง พื้นที่/ขนาด เพื่อพิจารณาว่าเข้าข่ายเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษตามมาตรา 69 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 หรือไม่

6.2.2 ใบอนุญาตอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ในอนุญาตประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เป็นต้น

6.2.3 แผนที่ตั้ง/แผนผังอาคาร/แผนผังท่อรวบรวมน้ำเสีย ระบบบำบัดน้ำเสีย และการระบายน้ำ

6.2.4 แบบบันทึกรายละเอียดของสถิติและข้อมูลซึ่งแสดงผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียของแหล่งกำเนิดมลพิษ (แบบทส. 1) และรายงานสรุปผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย (แบบ ทส. 2) ให้ขอสำเนาแบบ ทส. 1 และ แบบ ทส. 2 และหลักฐานการจัดส่งแบบ ทส. 2 ล่าสุด เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรา 80 และกฎกระทรวงฯ

6.2.5 เอกสารอื่นๆ (ถ้ามี) เช่น ผลการตรวจสอบตัวอย่างน้ำที่ผ่านมา ไบโเสรีจ่าน้ำประปา ไบโเสรีจ่าไฟฟ้า เฉพาะในส่วนการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย

การดำเนินการรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีข้อแนะนำดังต่อไปนี้

- เมื่อได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการแล้ว ควรตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของเอกสารดังกล่าว กรณีตรวจสอบแล้วพบว่า ข้อมูลไม่ชัดเจน ครบถ้วน และเป็นข้อมูลสำคัญที่ต้องใช้ประกอบการพิจารณาดำเนินการต่อไป ให้ประสานแจ้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นผู้ออกใบอนุญาต เพื่อตรวจสอบ ยืนยันข้อมูล รวมทั้งขอสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วให้นำข้อสรุปจากหน่วยงานดังกล่าวเป็นข้อมูลพยานหลักฐานประกอบการพิจารณาทางปกครอง

- กรณีที่ขณะตรวจสอบไม่สามารถแสดงใบอนุญาตได้ ให้ขอเอกสารแนะนำของสถานประกอบการหรือเอกสารอื่น ๆ ที่สามารถระบุจำนวนขนาดพื้นที่ที่ถูกต้องได้ หากประเมินจากข้อเท็จจริงในขณะตรวจสอบแล้วพบว่าเข้าข่ายเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษตามที่กฎหมายกำหนด จึงเก็บตัวอย่างน้ำมาตรวจสอบ และให้ผู้นำตรวจลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

- บันทึกเอกสารที่ต้องการให้เจ้าของหรือผู้ครอบแหล่งฯ หรือผู้นำตรวจ ส่งไว้ในภายหลังโดยกำหนดระยะเวลาในการส่งไว้ด้วย หากครบกำหนดยังไม่ได้รับเอกสารดังกล่าว ให้ประสานติดตามอีกครั้ง และถ้ายังไม่ได้รับข้อมูลดังกล่าวให้ประสานกับหน่วยงานที่ออกใบอนุญาต เพื่อขอสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

- หากตรวจสอบแล้วพบว่า การประกอบกิจการที่ตรวจสอบไม่เข้าข่ายเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษตามที่กฎหมายกำหนด ไม่ต้องสอบถามต่อ ให้ผู้นำตรวจลงลายมือชื่อในแบบบันทึกการตรวจสอบไว้เป็นหลักฐานด้วย

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 19 จาก 54

6.3 การตรวจสอบระบบบำบัดน้ำเสีย

การตรวจสอบระบบบำบัดน้ำเสียเป็นกิจกรรมสำคัญในการดำเนินการตรวจสอบการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษ โดยจะต้องดำเนินการตรวจสอบสภาพการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย หรืออุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของระบบบำบัด หรืออุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อควบคุมการปล่อยทิ้งน้ำเสียให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษต้องสามารถตรวจสอบเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนในประเด็นสำคัญ ได้แก่ แหล่งฯ ที่ทำการตรวจสอบนั้นมีระบบบำบัดน้ำเสียหรือไม่ ถ้ามีระบบบำบัดน้ำเสียเป็นชนิดหรือประเภทใด ขนาดของระบบบำบัดน้ำเสีย ผู้ดูแลรับผิดชอบการเดินระบบบำบัดน้ำเสีย สภาพการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย จุดที่ระบายน้ำทิ้งออกสู่สิ่งแวดล้อม มีการลักลอบระบายน้ำเสียโดยไม่ผ่านการบำบัด (by-pass) หรือไม่ รวมทั้งรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินสภาพการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียดังกล่าว เช่น ผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำทิ้งที่ผ่านมา แผนการดำเนินงานปรับปรุงแก้ไขระบบบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น เพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

6.3.1 แนวทางการตรวจสอบระบบบำบัดน้ำเสีย

1) การรวบรวมเอกสารเกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสีย (ถ้ามี) ได้แก่ รายละเอียดการออกแบบระบบบำบัดน้ำเสีย แผนผัง/แบบแปลนระบบรวบรวมน้ำเสีย ระบบบำบัดน้ำเสียและระบบระบายน้ำ หากแบบแปลนมีขนาดแผ่นใหญ่ไม่สะดวกในการถ่ายสำเนาให้ใช้วิธีการถ่ายภาพจากแบบแปลนโดยตรงก็ได้

2) การเข้าตรวจสอบที่ตั้งระบบบำบัดน้ำเสีย ให้ตรวจสอบประกอบแบบแปลนระบบบำบัดน้ำเสีย (ถ้ามี) และถ่ายภาพระบบบำบัดน้ำเสียแต่ละหน่วยย่อย และจุดบริเวณที่เป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะเด่นเพื่อบ่งชี้ว่า เป็นระบบบำบัดน้ำเสียชนิดใด เช่น

- ระบบกรองไร้อากาศ (Anaerobic Filter) มีข้อสังเกตที่ “ภายในบ่อจะมีชั้นตัวกลาง (Media) บรรจุอยู่ แต่ไม่มีการเติมอากาศ”

- ระบบบ่อกรองเติมอากาศ (Aerobic Filter) มีข้อสังเกตที่ “ภายในบ่อจะมีชั้นตัวกลางบรรจุอยู่ และมีอุปกรณ์การเติมอากาศ พบฟองอากาศจากการเติมอากาศ”

- ระบบบ่อเติมอากาศ (Aerated Tank) มีข้อสังเกตที่ “ไม่มีการหมุนเวียนตะกอนกลับ และบ่อเติมอากาศไม่เป็นสระหรือบ่อคอนกรีตขนาดใหญ่ และไม่มีตัวกลางบรรจุในบ่อ” และที่ไม่เรียกว่าเป็นระบบสระเติมอากาศ (Aerated Lagoon, AL) เนื่องจากขนาดของบ่อเติมอากาศเป็นเพียงถัง (Tank) ซึ่งมีขนาดเล็กกว่า บ่อเติมอากาศของระบบสระเติมอากาศ (Lagoon) ที่มีขนาดใหญ่กว่ามาก

- ระบบเอเอส (Activated Sludge) ให้สังเกตที่ “มีบ่อเติมอากาศ บ่อตกตะกอน หมุนเวียนตะกอนกลับ และกำจัดตะกอนส่วนเกิน” ถ้าไม่มีการหมุนเวียนตะกอนกลับจะเรียกว่าระบบสระเติมอากาศ หรือบ่อเติมอากาศ และหากเป็นบ่อตกตะกอนของระบบสระเติมอากาศจะเรียกว่า บ่อขัดแต่ง (Polishing Pond) และที่ไม่เรียกว่าเป็นบ่อบ่ม (Maturation Pond) เนื่องจากบ่อบ่มใช้เรียกกับบ่อบำบัดน้ำเสียบ่อสุดท้ายของ

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 20 จาก 54

ระบบบำบัดปรับเสถียรเท่านั้น ระบบเหล่านี้จะมีความเข้มข้นของจุลินทรีย์ในบ่อเติมอากาศน้อยกว่าระบบเอเอสค่อนข้างมาก

- วิธีการจำแนกว่าเป็นระบบถังบำบัดสำเร็จรูป (Compact Plant) มีข้อสังเกตที่ “เป็นถังพลาสติกหรือไฟเบอร์กลาสสำเร็จรูป” ส่วนกระบวนการบำบัดในถังเป็นรูปแบบใดระหว่างกระบวนการกรองไร้อากาศ กรองเติมอากาศ หรือเอเอส ให้ระบุแยกย่อยในผลการตรวจสอบด้วย เช่น ถังบำบัดสำเร็จรูปแบบระบบเอเอส ถังบำบัดสำเร็จรูปแบบกรองไร้อากาศ เป็นต้น

3) การพิจารณากรณีระบบบำบัดน้ำเสียฝังอยู่ใต้ดิน หากไม่มีแบบแปลน และไม่สามารถเปิดฝาบ่อบำบัดเพื่อตรวจสอบลักษณะองค์ประกอบของระบบบำบัดน้ำเสียได้ ให้ใช้วิธีสอบถามลักษณะองค์ประกอบสำคัญของระบบว่ามีอะไรบ้าง เช่น

- สอบถามด้วยคำสำคัญ (Keyword) ที่เป็นจุดเด่นของระบบแต่ละชนิด เช่น มีตัวกลางในบ่อ มีการเติมอากาศ มีการสูบลมเวียนตะกอนกลับมายังบ่อเติมอากาศ หรือไม่ เป็นต้น
- กรณีที่ได้รับข้อมูลว่ามีเพียงบ่อเก็บสิ่งปฏิกูลและมีการสูบลมเป็นประจำ โดยไม่มีบ่อหรือวัสดุอุปกรณ์อื่นใด เช่น ตัวกลางในบ่อ และการเติมอากาศในบ่อ เป็นต้น ให้ถือว่าเป็นระบบบ่อเกรอะ
- มีเพียงตัวกลางโดยไม่มีการเติมอากาศ ให้ถือว่าเป็นระบบบ่อกรองไร้อากาศ
- เป็นถังสำเร็จรูปที่มีรูปร่างทรงกลมหรือทรงกระบอกแนวนอนซึ่งเชื่อมติดตั้งได้

ทันทีและภายในถังมีเพียงตัวกลาง โดยไม่มีการเติมอากาศ ให้ถือว่าเป็นระบบถังบำบัดสำเร็จรูปแบบกรองไร้อากาศ กรณีไม่ทราบข้อมูลใดๆ เกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสีย ควรให้เจ้าของแหล่งฯ หรือผู้แทนจัดเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสียเพิ่มเติม หรือประสานขอข้อมูลดังกล่าวจากหน่วยงานที่ออกใบอนุญาตเพื่อจะได้ติดตามตรวจสอบอีกครั้ง

หากขณะตรวจสอบไม่มีแบบแปลนหรือเอกสารเกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสียที่ระบุถึงประเภทระบบบำบัดน้ำเสีย หรือข้อเท็จจริงไม่ตรงกับแบบแปลนหรือเอกสารฯ ให้ใช้ประเภทระบบบำบัดน้ำเสียตามข้อเท็จจริงปัจจุบัน เช่น ตามแปลนการออกแบบเป็นระบบเอเอส แต่องค์ประกอบของระบบปัจจุบันมีเพียงบ่อเติมอากาศ และไม่มีการหมุนเวียนตะกอนกลับ ให้ถือว่าเป็นระบบบำบัดน้ำเสียแบบบ่อเติมอากาศ เป็นต้น

4) ขนาดระบบบำบัดน้ำเสีย ขนาดของระบบบำบัดน้ำเสียเป็นข้อมูลที่มีความจำเป็นในการประเมินประสิทธิภาพของระบบบำบัดน้ำเสียในเบื้องต้น หากปริมาณน้ำเสียเข้าสู่ระบบเกินกว่าปริมาณที่ออกแบบ อาจทำให้ระบบบำบัดน้ำเสียมีประสิทธิภาพลดลง เนื่องจากมีระยะเวลาในการกักพักเพื่อบำบัดน้อยลง ในทางตรงข้ามหากมีน้ำเสียเข้าระบบน้อยกว่าที่ออกแบบ อาจไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการเดินระบบ เนื่องจากสามารถปรับรูปแบบวิธีการเดินระบบให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำเสียที่เข้าระบบนี้ได้

การระบุขนาดของระบบบำบัดน้ำเสีย หากมีข้อมูลรายละเอียดการออกแบบระบบบำบัดน้ำเสีย ให้ยึดตามข้อมูลดังกล่าว เช่น ระบบบำบัดน้ำเสียออกแบบรองรับน้ำเสีย 200 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 21 จาก 54

หมายความว่า ระบบนี้สามารถรองรับน้ำเสียที่เข้าสู่ระบบไม่เกิน 200 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ให้มีค่าเป็นไปตามมาตรฐานได้ตามเกณฑ์การออกแบบ นอกจากนี้หากเป็นถึงบำบัดสำเร็จรูปจะมีข้อมูลขนาดรองรับน้ำเสียของถึงบำบัดน้ำเสียแต่ละรุ่นปรากฏตามรายละเอียดสินค้าที่ผู้ผลิตจัดทำขึ้นจึงมักไม่เป็นปัญหาในการระบุขนาดของระบบบำบัดน้ำเสีย

5) การควบคุมดูแลระบบบำบัดน้ำเสีย การดำเนินการควบคุมดูแลระบบบำบัดน้ำเสีย ให้สามารถทำการบำบัดน้ำเสียให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดเป็นหน้าที่ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ซึ่งอาจเป็นการดำเนินการเองโดยเจ้าของหรือว่าจ้างผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียที่มีความรู้ในการเดินระบบหรือให้คำปรึกษาแนะนำการดำเนินงาน ปรับปรุงแก้ไขระบบ กรณีที่ว่าจ้างผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียให้ระบุชื่อที่อยู่ของที่ปรึกษาเพื่อประโยชน์ในการติดต่อประสานงานด้วย และตรวจสอบว่าผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสีย ได้รับใบอนุญาตจากท้องถิ่นตามมาตรา 73 หรือไม่ (กรณีที่ถูกกระทรวงตามมาตรา 73 มีผลบังคับใช้แล้ว)

6) การเปิดใช้งานระบบบำบัดน้ำเสีย

การตรวจสอบระบบบำบัดน้ำเสียเพื่อประเมินว่ามีการเปิดใช้งาน หรือเดินระบบบำบัดน้ำเสียตามปกติหรือไม่นั้น เป็นการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาทางปกครอง เนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 92 ที่กำหนดว่า เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่มีระบบบำบัดน้ำเสียเป็นของตนเอง แต่ละเว้นไม่ทำการบำบัดน้ำเสียโดยใช้ระบบบำบัดน้ำเสียของตที่มีอยู่ และลักลอบปล่อยทิ้งมลพิษน้ำเสียดังกล่าวออกสู่สิ่งแวดล้อมภายนอกเขตที่ตั้งของแหล่งกำเนิดมลพิษของตน จะต้องเสียค่าปรับรายวันในอัตราสี่เท่าของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายประจำวันสำหรับการเปิดเดินเครื่องทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียของตนตลอดเวลาที่ดำเนินการเช่นนั้น ดังนั้น เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษต้องมีความรู้และความเข้าใจว่าลักษณะการเปิดใช้งานระบบบำบัดน้ำเสียแต่ละประเภทเป็นอย่างไร เครื่องจักร/อุปกรณ์สำคัญซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของระบบโดยตรงมีอะไรบ้าง ซึ่งจะกล่าวถึงเทคนิคการสังเกตและสอบถามเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงว่า มีการเปิดหรือไม่เปิดใช้งานระบบ มีรายการเครื่องจักร/อุปกรณ์ใดที่ชำรุดหรือไม่ เพื่อให้สามารถสรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการตรวจสอบสภาพการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการบำบัดน้ำเสีย ได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน

การประเมินว่ามีเครื่องจักร/อุปกรณ์สำคัญบางรายการชำรุด จะต้องสอบถามเกี่ยวกับรายการเครื่องจักร/อุปกรณ์สำคัญที่ใช้ในการบำบัดน้ำเสีย แต่ละรายการเปิดใช้งานได้หรือไม่ มีเครื่องจักร/อุปกรณ์ที่ไม่ชำรุดแต่ไม่เปิดใช้งาน พร้อมเหตุผลประกอบ หากชำรุดมีแผนการดำเนินงานปรับปรุงซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสียหรือไม่ อย่างไร

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 22 จาก 54

รายการเครื่องจักร/อุปกรณ์สำคัญของระบบบำบัดน้ำเสียแต่ละประเภท เช่น

- ระบบบ่อเติมอากาศ และระบบบ่อกรองเติมอากาศ ได้แก่ เครื่องสูบน้ำ เครื่องเติมอากาศ

- ระบบเอเอส ได้แก่ เครื่องสูบน้ำ เครื่องเติมอากาศ เครื่องสูบน้ำตะกอนกลับ เครื่องกวาดตะกอนก้นบ่อ (ถ้ามี) เครื่องกวาดผ้าใบบนผิวบ่อ

- ระบบบ่อกรองใรรู้อากาศถือว่าไม่มีอุปกรณ์สำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพ เนื่องจากไม่มีอุปกรณ์ที่ต้องใช้ไฟฟ้า ยกเว้นเครื่องสูบน้ำ (ถ้ามี)

การตรวจสอบระบบบำบัดน้ำเสียเพื่อประกอบการพิจารณาว่ามีการเปิดใช้งานระบบบำบัด สามารถแยกเป็นกรณี ดังนี้

1. เปิดใช้งานตามปกติ หมายถึง เครื่องจักร/อุปกรณ์สำคัญที่ใช้ในการบำบัดน้ำเสียเปิดใช้งานเป็นปกติ ไม่มีรายการเครื่องจักร/อุปกรณ์ที่ชำรุด ซึ่งจะทำให้ระบบบำบัดน้ำเสียทำงานได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ออกแบบไว้

การประเมินว่ามีการเปิดใช้งานระบบตามปกติหรือไม่ จะต้องตรวจสอบบริเวณสำคัญของระบบบำบัดน้ำเสีย ได้แก่ ระบบตัววงจรไฟฟ้าที่ควบคุมการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย เพื่อตรวจสอบการเปิดใช้เครื่องจักร/อุปกรณ์สำคัญในการบำบัดน้ำเสีย และลักษณะทางกายภาพในบ่อบำบัดน้ำเสีย เช่น มีน้ำเสียขังอยู่ในบ่อมากน้อยเพียงใด สี ความขุ่นและการกวนผสม หากพบว่าตัววงจรไฟฟ้าชำรุด สภาพบ่อบำบัดทร่ร้าง ขาดการดูแล น้ำในบ่อเสียดปกติแตกต่างจากลักษณะน้ำทิ้งของระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนทั่วไปซึ่งมีลักษณะใส เหลืองจาง เป็นต้น ให้ทำการบันทึกข้อมูลและถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐาน

2. เปิดใช้งานบางส่วน เป็นกรณีที่พบว่า มีเครื่องจักร/อุปกรณ์สำคัญบางรายการที่ไม่ได้เปิดเดินเครื่องทำงานหรือเปิดใช้งานเพื่อทำการบำบัดน้ำเสีย ซึ่งอาจมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย เช่น ตามที่ออกแบบมีเครื่องเติมอากาศ 4 ชุด แต่เปิดใช้งานเพียง 2 ชุด ไม่ว่าเครื่องเติมอากาศที่เหลืออีก 2 ชุด ชำรุดหรือไม่ก็ตาม เป็นต้น มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย อาจมีผลทำให้น้ำทิ้งที่ระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมมีค่าเกินมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด ข้อมูลดังกล่าวข้่นนำมาใช้ประกอบการพิจารณา รับฟังเหตุผลข้อโต้แย้ง หากมีการใช้สิทธิโต้แย้งในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง

3. ไม่เปิดใช้งาน เป็นกรณีที่ไม่มีเปิดเดินเครื่องทำงานของอุปกรณ์หรือเครื่องมือสำคัญทั้งหมดที่ใช้ในการบำบัดน้ำเสีย รวมถึงการนำน้ำเสียผ่านบ่อบำบัดน้ำเสียโดยไม่เปิดเดินเครื่องเติมอากาศก็ถือว่าไม่เปิดใช้งานระบบบำบัดน้ำเสียด้วย ซึ่งควรระบุเหตุผลของการที่ไม่เปิดใช้งานหรือไม่ทำการบำบัดน้ำเสีย รวมทั้งบันทึกรายละเอียดและถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐานด้วย

หากทราบว่ามียรายการเครื่องจักร/อุปกรณ์ชำรุด ควรสอบถามว่า ชำรุดตั้งแต่เมื่อใด และมีแผนการดำเนินงานปรับปรุงซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสียหรือไม่ อย่างไร และหากได้แสวงหา

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 23 จาก 54

ข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานอย่างครบถ้วนแล้ว แต่ยังไม่ทราบข้อมูลใดๆ เกี่ยวกับการชำรุดของเครื่องจักร/อุปกรณ์ ให้ระบุในแบบบันทึกการตรวจสอบว่าไม่สามารถตรวจสอบการชำรุดได้

6.3.2 การตรวจสอบการระบายน้ำทิ้ง

จุดระบายน้ำทิ้ง คือ จุดที่มีการระบายน้ำทิ้งจากการประกอบกิจการออกสู่สิ่งแวดล้อมหรือแหล่งน้ำสาธารณะ การประเมินว่ามีจุดระบายน้ำทิ้งออกสู่สิ่งแวดล้อมกี่จุด และบริเวณใดบ้าง ควรตรวจสอบปลายท่อระบายน้ำฝน หรือปลายท่อระบายน้ำทิ้ง ตามที่ปรากฏในแผนผังหรือแบบแปลนระบบท่อระบายน้ำสถานประกอบการหรือข้อมูลจากผู้นำตรวจ และให้สำรวจบริเวณที่เป็นปลายท่อระบายน้ำฝนหรือท่อระบายน้ำทิ้งทุกจุดเพื่อตรวจสอบและยืนยันข้อมูลดังกล่าวอีกครั้งก่อนบันทึกข้อมูลไว้ในแบบบันทึกการตรวจสอบ รวมทั้งระบุตำแหน่งหรือจุดที่ระบายน้ำทิ้งลงในแผนผังด้วย

ขณะตรวจสอบหากเป็นจุดที่เป็นประเด็นสำคัญ ต้องบันทึกภาพถ่ายไว้เป็นหลักฐานทุกครั้ง เช่น ปลายท่อระบายน้ำทิ้ง แนวท่อระบายน้ำทิ้ง แนวท่อระบายน้ำฝน จุดลักลอบระบายน้ำเสีย จุดที่มีน้ำเสียปนในท่อระบายน้ำฝนหรือท่อระบายน้ำทิ้ง ลักษณะน้ำเสียที่มาปนกับน้ำทิ้ง เป็นต้น

1) ลักษณะน้ำทิ้ง

เป็นการตรวจสอบลักษณะทางกายภาพของน้ำทิ้ง โดยการสังเกตด้วยตา การดมกลิ่น หรือตรวจวัดด้วยเครื่องมือภาคสนาม เช่น ใส ชุ่น มีตะกอน สี กลิ่น ค่าพีเอช อุณหภูมิ และความนำไฟฟ้า เป็นต้น เพื่อให้ประกอบการวิเคราะห์ของห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ตัวอย่าง แต่จะไม่นำข้อมูลดังกล่าวมาระบุไว้ในรายงานผลการตรวจสอบตัวอย่างน้ำ ยกเว้นค่าพีเอช

- สี ลักษณะสีทั่วไปของน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียของน้ำเสียชุมชน จะมีสีเหลืองจาง การบันทึกให้ระบุสีขาวขุ่น สีเทา สีดำ สีขาว เหลืองใส เขียว ใสไม่มีสี เป็นต้น หากพบว่ามีลักษณะใสมาก และไม่มีสีเหลืองจางปรากฏอยู่ อาจสันนิษฐานว่ามีการเจือจางน้ำทิ้ง หรือมีการเติมคลอรีนจำนวนมากซึ่งมีฤทธิ์ทำลายสารอินทรีย์ รวมถึงโมเลกุลของสารสีเหลืองจางที่ปนอยู่ในน้ำทิ้งดังกล่าวด้วย จึงควรมีการบันทึกข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่าพบหลักฐานใดที่อาจเกี่ยวข้องกับการเจือจางในบริเวณใกล้กับบ่อบำบัดสุดท้ายหรือบ่อพัก น้ำทิ้ง เช่น สายหรือก๊อก หรือท่อน้ำประปา มีภาชนะหรืออุปกรณ์เติมคลอรีน หรือน้ำทิ้งมีกลิ่นคลอรีนรุนแรง หรือไม่ เป็นต้น

- ความขุ่น น้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพจะมีลักษณะใส ไม่มีตะกอนแขวนลอยปนอยู่ หรือมีตะกอนขนาดเล็กแขวนลอยอยู่เพียงเล็กน้อย แต่หากมีลักษณะขุ่นหรือมีตะกอนแขวนลอยปนอยู่ค่อนข้างมาก อาจบ่งบอกว่าระบบบำบัดน้ำเสียอาจมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ ซึ่งการบันทึกข้อมูลให้ระบุลักษณะน้ำทิ้ง เช่น ใส ค่อนข้างใส ค่อนข้างขุ่น ขุ่นมาก ไม่มีตะกอนแขวนลอย มีตะกอนแขวนลอยเล็กน้อย

- กลิ่น น้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียปกติจะมีกลิ่นเหม็น หรือกลิ่นคาวเล็กน้อย หากน้ำทิ้งมีสารแขวนลอยสีดำปนอยู่มากซึ่งแสดงว่าผ่านกระบวนการหมักไร้อากาศ เช่น มาจากบ่อเกรอะ บ่อกรองไร้อากาศ หรือไม่เปิดเครื่องเติมอากาศ มักมีกลิ่นเหม็นของก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์ (ก๊าซไข่เน่า) รุนแรง น้ำทิ้งมีสาร

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 24 จาก 54

แขวนลอย สีเทาปนอยู่มาก แสดงว่าอาจเป็นน้ำเสียที่ไม่ผ่านการบำบัดหรือผ่านการบำบัดเพียงเล็กน้อย โดยให้
บันทึกว่ามีกลิ่นเล็กน้อย กลิ่นคลอรีน กลิ่นคาว กลิ่นก๊าซไข่เน่า เป็นต้น

2) แหล่งรองรับน้ำทิ้ง

อาจเป็นได้ทั้งท่อระบายน้ำสาธารณะ แหล่งน้ำสาธารณะ หรือระบบท่อรวบรวมน้ำ
เสียของระบบบำบัดน้ำเสียรวม ซึ่งกรณีเป็นท่อรวบรวมน้ำเสียให้ระบุชื่อของระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน พร้อม
แนบเอกสารการอนุญาตให้เชื่อมต่อท่อน้ำเสีย

3) การระบายน้ำเสียโดยไม่ผ่านการบำบัด (By-pass)

การระบายน้ำเสียโดยไม่ผ่านการบำบัด หรือที่เรียกว่าลักลอบระบายน้ำเสีย อาจ
เป็นกรณีที่มีการระบายน้ำเสียเพียงบางส่วนหรือทั้งหมดออกสู่สิ่งแวดล้อม และอาจพบข้อเท็จจริงร่วมกับการไม่เปิด
ใช้งานระบบบำบัดน้ำเสียบางส่วนหรือทั้งหมด

การประเมินว่ามีการลักลอบระบายน้ำเสีย หรือไม่ จะต้องสำรวจตรวจสอบระบบ
ท่อรวบรวมน้ำเสีย ท่อระบายน้ำฝน ท่อระบายน้ำทิ้ง โดยเฉพาะบริเวณปลายท่อระบายน้ำฝน หรือท่อระบายน้ำทิ้งที่
จะออกนอกเขตที่ตั้ง และอาจต้องมีการเปิดฝาบ่อตรวจการระบายน้ำ (Manhole) บริเวณปลายท่อระบายน้ำทิ้งด้วย

การตรวจสอบต้องบันทึกรายละเอียด และถ่ายภาพบริเวณที่เป็นตัวแทนของ
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อบ่งชี้ถึงข้อเท็จจริงที่สรุปว่า ไม่เปิดใช้งานระบบบำบัดน้ำเสีย และ/หรือจุดที่มีการระบายน้ำ
เสียโดยไม่ผ่านการบำบัด ลักษณะน้ำเสียที่ปล่อยทิ้ง และเครื่องจักร/อุปกรณ์สำคัญที่ชำรุดหากตรวจสอบได้ เพื่อใช้
เป็นหลักฐานประกอบการดำเนินการตามมาตรา 92 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
แห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่กำหนดว่า กรณีเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ละเว้นไม่ใช้อุปกรณ์และ
เครื่องมือของตนที่มีอยู่สำหรับการควบคุมมลพิษ หรือละเว้นไม่ทำการบำบัดน้ำเสียโดยใช้ระบบบำบัดน้ำเสียของตน
และลักลอบปล่อยทิ้งน้ำเสียดังกล่าวออกสู่สิ่งแวดล้อมภายนอก จะต้องเสียค่าปรับรายวันในอัตราสี่เท่าของจำนวน
เงินค่าใช้จ่ายประจำวันสำหรับการเปิดเดินเครื่องทำงานของอุปกรณ์เครื่องมือ หรือระบบบำบัดน้ำเสียของตน
ตลอดเวลาที่ดำเนินการเช่นนั้น ต่อไป

6.4 การเก็บตัวอย่างน้ำทิ้ง / น้ำเสีย

การเก็บตัวอย่างน้ำมีความสำคัญต่อผลการตรวจวิเคราะห์ หากเก็บตัวอย่างได้ถูกต้องตามที่
กฎหมายกำหนด ย่อมมีผลต่อความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือของค่าตรวจวิเคราะห์ที่ได้ ดังนั้นเพื่อให้ได้ตัวอย่างที่เป็น
ตัวแทนที่ดีของน้ำทิ้งและลดข้อโต้แย้ง ผู้เก็บตัวอย่างต้องเก็บตัวอย่างให้เป็นไปตามวิธีมาตรฐานตามที่กฎหมาย
กำหนดอย่างเคร่งครัด โดยมีระบบการควบคุมและตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน โดยมีแนวทางปฏิบัติดังต่อไปนี้

6.4.1 กำหนดพารามิเตอร์ที่ต้องตรวจสอบ

การเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมาย จะต้องกำหนดพารามิเตอร์
ที่ตรวจสอบให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด สำหรับพารามิเตอร์ในการตรวจสอบคุณภาพน้ำทิ้งจากโรงแรม ได้แก่

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 25 จาก 54

pH, BOD, SS, TDS, Settleable Solids, FOG, TKN และ S2- เว้นแต่มีปัญหามลพิษที่ตรวจพบที่ไม่สามารถเก็บตัวอย่าง/วิเคราะห์พารามิเตอร์นั้นได้ เช่น ห้องปฏิบัติการไม่มีความพร้อมในการวิเคราะห์ เป็นต้น ให้บันทึกไว้ในรายงานการตรวจสอบด้วย

6.4.2 การกำหนดจุดเก็บตัวอย่างน้ำ

ตามประกาศคณะกรรมการควบคุมมลพิษ เรื่อง การคิดคำนวณพื้นที่ใช้สอย จำนวนอาคาร และจำนวนห้องของอาคารหรือกลุ่มของอาคาร วิธีการเก็บตัวอย่างน้ำ กำหนดไว้ว่า “...ข้อ 3 การเก็บตัวอย่างน้ำ ให้เก็บ ณ จุดนอกเขตที่ตั้งของอาคารที่ระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมหรือระบายลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ หรือจุดเก็บอื่นที่สามารถใช้เป็นตัวแทนของน้ำทิ้งที่ระบายออกจากอาคารซึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่งกำเนิดมลพิษ ตามที่อธิบดีกรมควบคุมมลพิษเห็นชอบ ในกรณีที่มีการระบายน้ำหลายจุดให้เก็บทุกจุด”

การเก็บตัวอย่างน้ำจะต้องเก็บทุกจุดที่มีการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อม จึงต้องระบุจำนวนจุดเก็บตัวอย่าง และตำแหน่งที่เก็บให้ชัดเจน หากขณะตรวจสอบ ไม่สามารถเก็บตัวอย่างได้ เนื่องจากปลายท่อระบายน้ำทิ้งจมน้ำอยู่นอกกำแพงสูง อยู่ในพื้นที่รกทึบหรือไม่สามารถเปิดฝาบ่อพักน้ำทิ้งได้ ให้ใช้ดุลยพินิจเก็บตัวอย่างน้ำทิ้งในเขตที่ตั้งของแหล่งฯ ณ จุดใดจุดหนึ่งที่อยู่ถัดเข้ามาตามลำดับ ที่พิจารณาตามหลักวิชาการแล้วว่าเป็นตัวแทนน้ำทิ้งของแหล่งฯ ที่ทำการตรวจสอบ ได้แก่ ในท่อ/รางระบายน้ำทิ้ง ปลายท่อจากบ่อพักน้ำทิ้งหรือบ่อบำบัดสุดท้าย หรือในบ่อพักน้ำ ทิ้งหรือบ่อบำบัดสุดท้าย เป็นต้น

6.4.3 เทคนิคการเก็บตัวอย่างน้ำ

การเก็บตัวอย่างน้ำให้เก็บแบบจ้วง (Grab Sampling) สำหรับเทคนิคการเก็บตัวอย่างน้ำจากปลายท่อ/รางระบายน้ำทิ้ง ในท่อ/รางระบายน้ำทิ้ง ปลายท่อจากบ่อพักน้ำทิ้งหรือบ่อบำบัดสุดท้ายในเขตที่ตั้งของแหล่งฯ บ่อพักน้ำทิ้งหรือบ่อบำบัดน้ำเสีย เพื่อให้เป็นตัวแทนน้ำทิ้งที่ดี และเกิดการบกร่องหรือมีข้อโต้แย้งน้อยที่สุด ควรปฏิบัติดังนี้

1) การเก็บตัวอย่างน้ำทิ้งให้เก็บตัวอย่างจากปลายท่อ/รางระบายน้ำทิ้งนอกเขตที่ตั้งของแหล่งฯ หากไม่สามารถเก็บตัวอย่างน้ำทิ้ง ณ จุดดังกล่าวได้ ให้ใช้ดุลยพินิจเก็บตัวอย่างน้ำทิ้งในเขตที่ตั้ง ณ จุดใดจุดหนึ่งที่อยู่ถัดเข้ามาตามลำดับ ได้แก่ ในท่อ/รางระบายน้ำทิ้ง ปลายท่อจากบ่อพักน้ำทิ้งหรือบ่อบำบัดน้ำเสีย บ่อสุดท้าย หรือในบ่อพักน้ำทิ้งหรือบ่อบำบัดสุดท้าย

2) การเก็บตัวอย่างน้ำทิ้งในท่อ/รางระบายน้ำทิ้ง บ่อพักน้ำทิ้ง หรือบ่อบำบัดน้ำเสียบ่อสุดท้ายหากอยู่ในวิสัยที่จะรอได้ ให้รอเก็บตัวอย่างเมื่อมีการระบายน้ำทิ้งออกสู่ภายนอก แต่หากเก็บตัวอย่างในขณะที่ไม่มีการระบายน้ำทิ้งออกสู่ภายนอกจะต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องว่าน้ำทิ้งที่เก็บเป็นตัวแทนน้ำทิ้งของแหล่งฯ นั้น ไม่ควรเก็บตัวอย่างน้ำทิ้งที่ขังนิ่งอยู่ในท่อ/รางระบายน้ำทิ้ง หากเก็บตัวอย่างในบ่อบำบัดน้ำเสียบ่อสุดท้ายซึ่งส่วนมากเป็นบ่อตกตะกอน ควรเก็บในรางระบายที่ไหลผ่านฝายน้ำล้น (Weir) มาแล้ว เว้น

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 26 จาก 54

แต่ไม่สามารถเก็บตัวอย่างน้ำทิ้งเมื่อไหลผ่านฝายน้ำแล้วไม่ว่าเหตุผลใด เช่น ปริมาณน้ำทิ้งล้นไหลผ่านฝายน้ำล้นที่และ
น้อยอยู่ระดับพื้นร่องราง จนไม่สามารถเก็บตัวอย่างให้เพียงพอได้ และต้องเก็บตัวอย่างด้วยความระมัดระวังอย่าให้
อุปกรณ์เก็บตัวอย่างไปรบกวนตะกอนที่จมอยู่ก้นบ่อ พื้นท่อ/รางระบายน้ำ ทำให้เกิดการฟุ้งกระจายขึ้นมาปนกับน้ำ
ทิ้ง และระบุเหตุผลที่ไม่สามารถเก็บตัวอย่างที่ปลายท่อ/รางระบายน้ำทิ้งนอกเขตที่ตั้งของแหล่งได้ เช่น ปลายท่อ
จมน้ำ ปลายท่ออยู่นอกกำแพงสูง มีวัชพืชปกคลุม รถที่บ่ไม่สามารถเข้าถึงได้ เป็นต้น

6.4.4 วิธีปฏิบัติในการเก็บตัวอย่างและรักษาสภาพตัวอย่างน้ำ

1) ก่อนเก็บตัวอย่างน้ำ

1. เตรียมน้ำแข็งใส่กล่องรักษาความเย็นไว้ให้เพียงพอสำหรับการเก็บรักษาสภาพ
ตัวอย่างน้ำ

2. เขียนฉลากเก็บตัวอย่างน้ำด้วยปากกาชนิดกันน้ำ โดยระบุวันที่เก็บ เวลา
สถานที่ จุดที่เก็บ ผู้เก็บตัวอย่าง ประเภทของตัวอย่าง การรักษาสภาพตัวอย่าง

ก่อนเก็บตัวอย่างควรติดฉลากข้างขวดและเขียนฉลากด้วยปากกาเคมีชนิดไม่
ละลายน้ำ เพื่อเป็นข้อมูลการส่งตัวอย่างและรายงานผลรวมทั้งป้องกันข้อผิดพลาดเกี่ยวกับจุดเก็บตัวอย่าง ควรติด
ฉลากก่อนการเก็บตัวอย่างเพื่อป้องกันฉลากหลุดจากขวดตัวอย่างและเขียนฉลากติดยาก เนื่องจากขวด/ฉลากเปียก
น้ำ ซึ่งข้อความบนฉลากที่เขียนควรประกอบด้วย

- รหัสตัวอย่าง เป็นรหัสที่สื่อถึงตัวอย่างน้ำที่ทำการเก็บ/โครงการ/สถานที่ ควร
กำหนดเป็นตัวอักษรภาษาอังกฤษ 3 ตัว แล้วตามด้วยตัวเลข หากมีจุดเก็บตัวอย่างมากกว่า 1 จุด

- พารามิเตอร์ที่ต้องการวิเคราะห์ ระบุเป็น “BOD, SS, TDS, TKN, FOG และ S₂”

- ชื่อโครงการ/กิจกรรม ให้เขียนว่า “ตรวจสอบน้ำทิ้งจาก...” หรือวัตถุประสงค์
ที่ทำการเก็บตัวอย่าง (สั้นๆ และเข้าใจง่าย)

- ประเภทน้ำตัวอย่าง ระบุเป็นน้ำทิ้ง

- วัน เวลาของการเก็บตัวอย่าง

- ชื่อผู้เก็บตัวอย่าง

- การรักษาสภาพตัวอย่าง กรณีที่ใช้สารเคมี ให้ระบุชื่อสารเคมี และปริมาณที่

ใช้ด้วย

2) ระหว่างเก็บตัวอย่างน้ำ

1. ใส่ถุงมือเพื่อป้องกันสิ่งสกปรกปนเปื้อน โดยก่อนเก็บตัวอย่างน้ำ ให้ใช้ตัวอย่าง
น้ำที่จะเก็บ และเขย่าล้างอุปกรณ์เก็บตัวอย่างน้ำและขวดเก็บตัวอย่างน้ำก่อน (Rinse) 1 – 2 ครั้ง เพื่อให้มั่นใจว่าไม่
มีสารแปลกปลอมเจือปนในขวดเก็บตัวอย่างน้ำ ยกเว้นการเก็บตัวอย่าง FOG ให้เปิดฝาขวดเก็บตัวอย่างน้ำเมื่อเก็บ
ตัวอย่างน้ำเท่านั้น

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 27 จาก 54

2. เก็บตัวอย่างน้ำให้มีปริมาตรเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ในแต่ละพารามิเตอร์ ต้องระวังไม่ให้ฝาขวดสัมผัสกับสิ่งปนเปื้อน และให้ใช้อุปกรณ์เก็บตัวอย่างน้ำที่เหมาะสมกับสภาพจุดเก็บตัวอย่าง ดังนี้

- บีโอดี (BOD) ใช้ขวดโพลีเอทิลีน (Polyethylene : PE) ขนาด 1 - 2 ลิตร เนื่องจากกรณีที่น้ำทิ้งค่อนข้างใสอาจต้องใช้น้ำตัวอย่างมากในการตรวจวิเคราะห์ ให้เก็บตัวอย่างเต็มขวดจนล้นเพื่อไล่ฟองอากาศให้หมดจนไม่มีช่องว่างภายในภาชนะซึ่งอาจทำให้กระตุ้นให้เกิดการย่อยสลายสารอินทรีย์และปิดฝาให้สนิททันทีเพื่อป้องกันไม่ให้อากาศที่เหลืออยู่บนผิวน้ำละลายเข้าไปในตัวอย่าง ซึ่งจะทำให้ผลการวิเคราะห์ตัวอย่างคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้ และต้องรักษาสภาพตัวอย่าง โดยการแช่เย็นที่อุณหภูมิ ≤ 4 องศาเซลเซียส นับแต่ที่เก็บตัวอย่าง

- สารแขวนลอย (Suspended Solids : SS) ใช้ขวดโพลีเอทิลีน (Polyethylene) ขนาด 1 ลิตร ไม่จำเป็นต้องทำการเก็บตัวอย่างน้ำให้เต็มขวด เนื่องจากอากาศในขวดไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่า SS ในตัวอย่าง และปิดฝาให้สนิททันที รักษาสภาพตัวอย่างโดยการ แช่เย็นที่อุณหภูมิ ≤ 4 องศาเซลเซียส นับแต่ที่เก็บตัวอย่าง

- ทีดีเอส (Total Dissolved : TDS) ใช้ขวดโพลีเอทิลีน (Polyethylene) ขนาด 1 ลิตร อาจไม่จำเป็นต้องเก็บตัวอย่างน้ำทั้งน้ำทิ้งและน้ำใช้ให้เต็มขวดเนื่องจากอากาศในขวดไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่า TDS และรักษาสภาพตัวอย่างโดยการแช่เย็นที่อุณหภูมิ ≤ 4 องศาเซลเซียส นับแต่ที่เก็บตัวอย่าง (ค่า TDS ที่เปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานเป็นค่า TDS ที่เพิ่มขึ้นจากน้ำใช้ปกติ จึงต้องเก็บตัวอย่างน้ำใช้ด้วย)

- ไนโตรเจนในรูปทีเคเอ็น (TKN) ใช้ขวดโพลีเอทิลีนความหนาแน่นสูง (High Density Polyethylene) เช่น ขวดที่มีชื่อทางการค้าว่า Nalgene® ขนาด 1 ลิตร เนื่องจากทนการกัดกร่อนจากกรดซัลฟูริก ซึ่งต้องใช้ในการรักษาสภาพตัวอย่าง ให้เก็บตัวอย่างประมาณคอขวดและเหลือปริมาตรไว้สำหรับการเติมกรดซัลฟูริกเพื่อรักษาสภาพตัวอย่าง ในทางปฏิบัติทำได้โดยการเติมกรดซัลฟูริก 2 มิลลิลิตรต่อน้ำตัวอย่าง 1 ลิตร ทันทีหลังเก็บตัวอย่าง ให้น้ำตัวอย่างมีค่าพีเอชต่ำกว่า 2 เพื่อยับยั้งการทำงานของแบคทีเรียที่จะย่อยสลายสารอินทรีย์ไนโตรเจนเป็นแอมโมเนีย และย่อยสลายแอมโมเนียเป็นไนไตรต์และไนเตรต

- น้ำมันและไขมัน (Fat Oil and Grease : FOG) ใช้ขวดแก้วสีชา ขนาด 1 ลิตร ไม่ต้องกลั้วล้างขวดเก็บตัวอย่าง เนื่องจากป้องกันไขมันเกาะติดข้างขวด และให้เก็บตัวอย่างน้ำเพียงคอขวดและเหลือปริมาตรไว้สำหรับการเติมกรดซัลฟูริกเพื่อรักษาสภาพตัวอย่างเช่นเดียวกับ TKN ให้น้ำตัวอย่างมีค่าพีเอชต่ำกว่า 2 เพื่อยับยั้งการทำงานของแบคทีเรียที่จะย่อยไขมันและป้องกันไขมันรวมกันเป็นก้อนและเกาะติดข้างขวด

ข้อควรระวัง สำหรับตัวอย่างน้ำที่จะนำไปวิเคราะห์ค่า FOG และ TKN การเติมกรดซัลฟูริกเข้มข้นลงไปในตัวอย่งนั้น ควรผสมให้เป็นเนื้อเดียวกันโดยปิดฝาขวดและเขย่าไป-มา จากนั้นทำการตรวจวัดค่า pH อีกครั้ง เพื่อให้แน่ใจว่าน้ำตัวอย่างมีค่า pH ต่ำกว่า 2 (โดยใช้กระดาษวัดพีเอชก็ได้) เนื่องจากใน

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 28 จาก 54

กรณีตัวอย่างมีความเข้มข้นสูงหรือมีแอมโมเนียในปริมาณสูง อาจมีผลทำให้ค่า pH ขณะวัดในภาคสนามและในห้องปฏิบัติการแตกต่างกันได้

- ซัลไฟด์ (Sulfide : S²⁻) ใช้ขวดแก้ว ขนาด 300 มิลลิลิตร ให้ใช้น้ำกลั่นล้างขวด 1 – 2 ครั้ง เพื่อให้ผิวในขวดเปียกน้ำป้องกันฟองอากาศเกาะข้างขวด เติม Zinc acetate 0.6 มิลลิลิตร ลงในขวดก่อนทำการเก็บตัวอย่าง การเก็บตัวอย่างให้เอียงขวดและเทน้ำตัวอย่างที่ละน้อยเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการไหลกระแทกเกิดการเติมอากาศซึ่งกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนรูปลูไฟด์เป็นซัลเฟตซึ่งมีผลทำให้ค่าซัลไฟด์ต่ำกว่าสภาพเป็นจริง และเก็บให้เต็มพอดีปิดฝาจากขวดเก็บตัวอย่างเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการล้นออกน้อยที่สุด แล้วปิดฝาจากจากนั้นให้เติม NaOH 0.4 มิลลิลิตร และปิดฝาจากและเขย่าขวด ประมาณ 10 วินาที หรือจนมั่นใจว่าเกิดการผสมของสารเคมีกับน้ำตัวอย่างเป็นอย่างดี ซึ่งจะสังเกตพบที่เกิดตะกอนสีขาวขุ่น จากนั้นให้หุ้มขวดเก็บตัวอย่างด้วยวัสดุทึบแสง เช่น กระดาษฟลอยด์ เป็นต้น เพื่อป้องกันการเกิดปฏิกิริยาเนื่องจากแสง

- พีเอช การวัดค่าพีเอชควรปฏิบัติดังนี้

- ก่อนเริ่มใช้งานเครื่องวัดพีเอชต้องสอบเทียบเครื่องมือ (Calibration) ในภาคสนามก่อนทำการวัดค่าในตัวอย่างน้ำทุกครั้ง เพื่อให้เครื่องมือทำงานได้ถูกต้องด้วยสารละลายมาตรฐานที่ทราบค่าแน่นอน โดยการปรับสัญญาณจนเครื่องมืออ่านค่าสัญญาณได้เท่ากับมาตรฐานที่ทราบค่าตรวจวัดนั้น โดยเทียบกับสารมาตรฐาน (Standard buffer solutions) ที่ pH 4.0, 7.0 และ 10 ที่อุณหภูมิห้อง

- ล้างหัววัด (electrode probe) ด้วยน้ำกลั่น (Deionized Water Rinse)

- การตรวจวัดต้องตรวจวัดทันทีในขณะที่เก็บตัวอย่าง ณ อุณหภูมิบรรยากาศ หากไม่สามารถทำได้ควรตรวจวัดภายในเวลาไม่เกิน 2 ชั่วโมง เนื่องจาก CO₂ อาจละลายลงในน้ำ ทำให้ค่าพีเอชลดลงได้ และการอ่านค่า pH ต้องอ่านค่าอุณหภูมิด้วยทุกครั้ง เนื่องจากค่า pH แปรผันตามอุณหภูมิ โดยให้ใช้หัววัดจุ่มลงในตัวอย่างน้ำในบ่อ ราง หรือท่อน้ำทิ้งโดยตรง หากไม่สามารถทำได้ให้จุ่มหัววัดในภาชนะรองรับทำด้วยพลาสติกหรือแก้วเท่านั้น ไม่ควรใช้ภาชนะรองรับเป็นโลหะเนื่องจากเป็นสื่อไฟฟ้าซึ่งอาจทำให้ค่าตรวจวัดมีความคลาดเคลื่อนได้

- มีการปรับเทียบค่าเมื่อมีการใช้งานตรวจวัดตัวอย่างไปแล้วมากกว่า 25 ครั้ง

3) ระยะเวลาเก็บรักษาตัวอย่าง (Holding Time) ตัวอย่างน้ำที่มีระยะเวลาเก็บรักษาได้น้อยที่สุดก่อนทำการตรวจวิเคราะห์ คือ BOD ซึ่งมีระยะเวลาเก็บรักษาตัวอย่างก่อนทำการตรวจวิเคราะห์ได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง ส่วน SS, S₂, TKN และ FOG สามารถเก็บรักษาได้นาน 7 วัน, 7 วัน, 28 วัน และ 6 เดือนตามลำดับ

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 29 จาก 54

6.5 การถ่ายภาพ

ภาพถ่ายเป็นพยานหลักฐานอย่างหนึ่งที่สามารถบอกเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ภาพถ่ายที่ชัดเจนเป็นหลักฐานที่มีน้ำหนักและสามารถนำมาประกอบผลการตรวจสอบได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นตัวแทนสิ่งที่พบเห็นในวันที่ตรวจสอบเพื่อชี้ให้เห็นถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ควรบันทึกภาพตั้งแต่ป้ายชื่ออาคาร ระบบบำบัดน้ำเสีย และกระบวนการบำบัดน้ำเสีย/แผนผัง แบบแปลนของระบบ (กรณีถ่ายสำเนาไม่ได้) ตู้ไฟฟ้าแสดงการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย (ถ้ามี) ลักษณะทางกายภาพของบ่อเติมอากาศ ความขุ่น ใส ตะกอนแขวนลอยและตะกอนลอยในบ่อตกตะกอน จุดที่เกิดปัญหาในการเดินระบบ เครื่องจักร/อุปกรณ์หรือจุดที่ชำรุด จุดที่มีการระบายน้ำทิ้ง/ปล่อยทิ้งน้ำเสียที่ไม่ผ่านการบำบัดออกสู่สิ่งแวดล้อม จุดเก็บตัวอย่างและลักษณะน้ำทิ้ง ขั้นตอนขณะที่ทำการเก็บตัวอย่างน้ำทิ้ง ปัญหาอุปสรรคในการเก็บตัวอย่างน้ำทิ้ง สภาพแหล่งรองรับน้ำทิ้ง สภาพแวดล้อมโดยรอบที่ตั้งของแหล่งกำเนิดมลพิษ บริเวณที่พบว่ามีปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม หลังจากถ่ายภาพควรบันทึกรายละเอียดของแต่ละภาพไว้ด้วย

6.6 การบันทึกผลการตรวจสอบ

การตรวจสอบในภาคสนาม ต้องมีการบันทึกข้อมูลการตรวจสอบด้วยแบบบันทึก 2 แบบ ได้แก่ แบบบันทึกการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษแต่ละประเภท และแบบบันทึกการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ/เรื่องร้องเรียน ซึ่งมีแนวทางการบันทึกข้อมูลตามแบบบันทึกทั้ง 2 แบบ ดังนี้

6.6.1 แบบบันทึกการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่

1) ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ ที่ตั้งแหล่งกำเนิดมลพิษ ให้ระบุชื่อและที่ตั้งตามที่ปรากฏในใบอนุญาตเปิดกิจการหรือใบอนุญาตอื่นที่เกี่ยวข้อง

พิกัดดาวเทียม หรือระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Position System, GPS) ให้ใช้ระบบพิกัดฉากแบบ Rectangular Coordinate System ซึ่งใช้ระบบค่าเป็น E และ N และระบุเส้นแบ่งโซน เช่น 47 P E 666762 N 1524167 หมายถึง อาคารตั้งอยู่โซนที่ 47 (แบ่งโลกตามเส้นแนวตั้งออกเป็น 60 โซน ประเทศไทยอยู่ในโซน 47 และ 48) จุดตัดเส้นรุ้ง (Latitude) ด้านตะวันออก ที่ E 666762 กับเส้นแวง (Longitude) ด้านทิศเหนือที่ N 1524167 (พิกัดค่า E เป็นตัวเลข 6 หลัก และค่า N เป็นตัวเลข 7 หลัก) ทั้งนี้ ให้วัดพิกัดดาวเทียมบริเวณทางเข้าหรือป้ายชื่อของแหล่งฯ

2. ชื่อเจ้าของและที่อยู่ ให้ใช้ข้อมูลที่ระบุตาม ที่ปรากฏในใบอนุญาตหรือหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง กรณีที่มีการปรับเปลี่ยนระบบบ้านเลขที่ใหม่ ให้ระบุเลขที่ตั้งใหม่ในแบบบันทึกด้วย และให้ใช้เลขที่ใหม่ดังกล่าวในการติดต่อสื่อสารหรือส่งหนังสือแจ้งสิทธิโต้แย้ง และหนังสือคำสั่งทางปกครอง

3. ใบอนุญาตและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เป็นเอกสารสำคัญต้องใช้เป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง จึงต้องขอถ่ายสำเนาเอกสารมาให้ครบถ้วน ได้แก่

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 30 จาก 54

ใบอนุญาตเปิดกิจการ ใบอนุญาตประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ แผนผัง/แบบแปลนระบบบำบัดน้ำเสีย และระบบท่อระบายน้ำ จุดที่ระบายน้ำทิ้ง ผลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำที่ผ่านมา

4. ขนาดพื้นที่ ระบุจำนวนขนาดพื้นที่ทั้งหมดหรือห้องสำหรับให้เข้าพักตามที่ปรากฏในใบอนุญาต

หากขนาดพื้นที่ไม่เข้าข่ายเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษไม่ต้องกรอกข้อมูลในแบบบันทึก ให้ผู้นำตรวจลงลายมือชื่อในหน้าสุดท้ายของแบบบันทึก

5. การจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ระบุข้อมูลในแบบบันทึกว่า แหล่งฯ ที่ตรวจสอบเข้าข่ายต้องจัดทำ EIA หรือไม่ หากเข้าข่ายได้ดำเนินการหรือไม่ อย่างไร

2) ข้อมูลระบบบำบัดน้ำเสียและการระบายน้ำทิ้ง

1. แหล่งน้ำใช้และปริมาณน้ำใช้ ให้ระบุแหล่งน้ำใช้ ได้แก่ น้ำประปา น้ำบาดาล น้ำผิวดิน (แม่น้ำลำคลอง) หรืออื่นๆ ในกรณีที่ใช้น้ำประปาและมีการติดตั้งมาตรวัดน้ำของแหล่งกำเนิดมลพิษ โดยเฉพาะ ให้บันทึกข้อมูลปริมาณการใช้น้ำจากตัวเลขที่อ่านได้จากมาตรวัดน้ำ หรือคิดจากใบเสร็จค่าน้ำประปาภายในสามเดือนที่ผ่านมา หากไม่ได้ติดตั้งมาตรวัดน้ำหรือกรณีใช้น้ำจากแหล่งอื่นควรสอบถามให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน เช่น คำนวนจากขนาดของเครื่องสูบน้ำ (อัตราการสูบน้ำต่อชั่วโมง) และจำนวนชั่วโมงการทำงานต่อวัน หรือปริมาตรถังหรือบ่อพักน้ำใช้ เป็นต้น

2. ปริมาณน้ำเสีย คำนวนจากความเร็วของการไหลในรางน้ำเสีย โดยใช้เครื่องวัดอัตราการไหล และการติดตั้งเวียร์ กรณีที่มีการสูบน้ำเสียเข้าระบบฯ สามารถเก็บข้อมูลจากขนาดของเครื่องสูบน้ำ และระยะเวลาที่ใช้ในการสูบน้ำเสียในแต่ละวัน หรือดูจากเอกสารการออกแบบระบบบำบัดน้ำเสียว่า มีความสามารถในการรองรับน้ำเสียได้เท่าไร หากไม่สามารถหาข้อมูลได้ตามที่กล่าวมาข้างต้น อนุโลมให้ใช้การประเมินโดยคำนวนจากร้อยละ 80 ของปริมาณน้ำใช้ต่อวัน กรณีไม่ทราบปริมาณน้ำใช้ต่อวัน อาจคำนวนจากค่าทางวิชาการ เช่น โรงแรมแต่ละห้องมีปริมาณน้ำเสียเท่ากับ 1,000 ลิตรต่อห้องต่อวัน (สมาคมสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย, 2536)

3. ระบบบำบัดน้ำเสีย การตรวจสอบระบบบำบัดน้ำเสียเพื่อควบคุมการระบายน้ำทิ้งให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษต้องสามารถตรวจสอบเพื่อให้ได้ข้อสรุปในประเด็นสำคัญว่า แหล่งฯ ที่ตรวจสอบมีระบบบำบัดน้ำเสียหรือไม่ ประเภทใด สภาพการทำงาน of ระบบบำบัดน้ำเสียกรณี ที่รองรับน้ำเสียจากแหล่งกำเนิดมลพิษอื่น หรือไม่ สามารถตรวจสอบระบบบำบัดน้ำเสียได้ ให้ระบุรายละเอียดข้อมูลดังกล่าวไว้ด้วย นอกจากนี้ควรบันทึกรายละเอียดของข้อมูลอื่น ๆ ให้ครบถ้วน เพื่อประกอบการพิจารณาผลการตรวจสอบ เช่น ผู้ควบคุมดูแลระบบบำบัดน้ำเสีย การเปิดใช้งานระบบบำบัดน้ำเสีย การระบายน้ำทิ้งออกสู่สิ่งแวดล้อม การระบายน้ำเสียโดยไม่ผ่านการบำบัด แหล่งรองรับน้ำทิ้ง ให้ระบุข้อมูลตามแนวทางการตรวจสอบระบบบำบัดน้ำเสียที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 31 จาก 54

4. การบันทึกรายละเอียดสถิติข้อมูลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย
ตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรา 80 และกฎกระทรวงฯ โดยมีประเด็นที่ต้อง
ตรวจสอบ ดังนี้

- มีการเก็บสถิติข้อมูลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียในแต่ละวันหรือไม่
- มีการบันทึกรายละเอียดสถิติข้อมูลแสดงไว้ ณ สถานที่ตั้งของแหล่งกำเนิด
มลพิษหรือไม่
- สามารถแสดงบันทึกรายละเอียดสถิติและข้อมูลไว้ 2 ปี นับแต่วันที่เก็บสถิติ
ข้อมูลหรือไม่

- มีการรายงานสรุปผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียทุกเดือนหรือไม่

5. ผลวิเคราะห์น้ำทิ้ง (ถ้ามี)

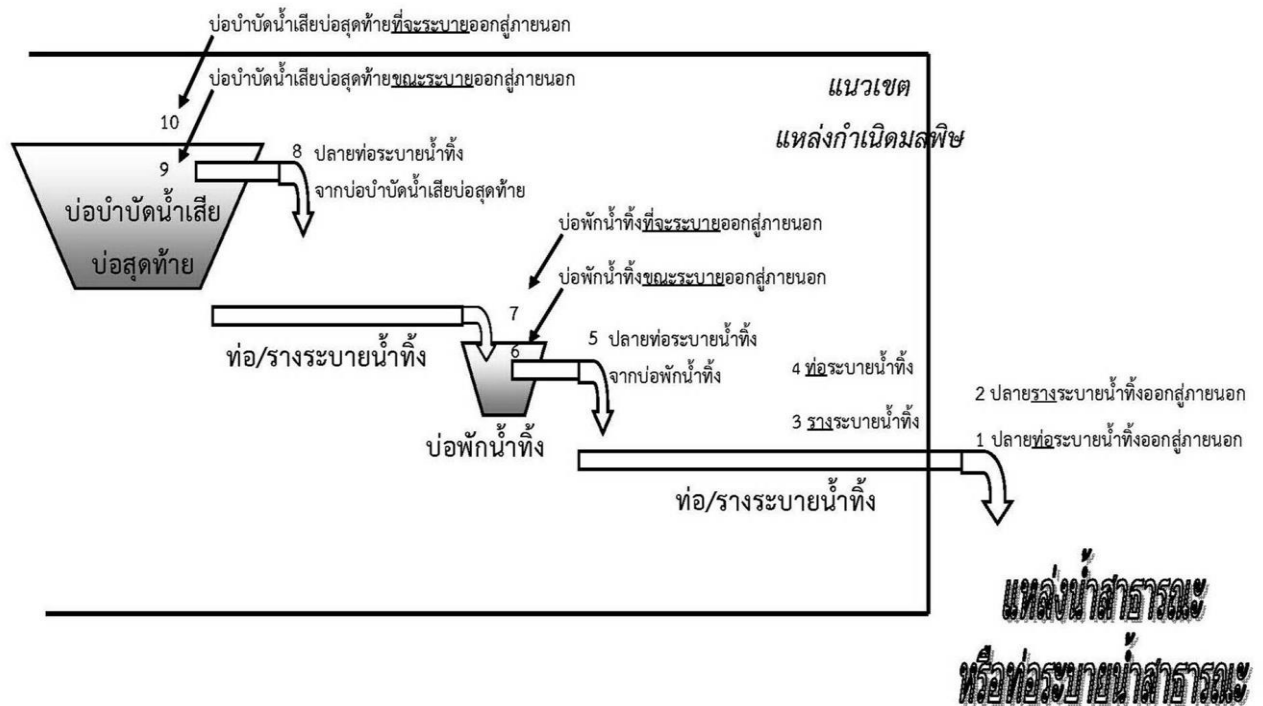
ในการตรวจสอบภาคสนามทุกครั้ง ให้ขอผลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำจาก
แหล่งกำเนิดมลพิษครั้งล่าสุด และตรวจสอบความถูกต้องตามหลักวิชาการและข้อกำหนดในเรื่องจุดเก็บตัวอย่าง
วิธีการเก็บตัวอย่าง และวิธีวิเคราะห์ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ถูกต้องควรให้คำแนะนำแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครอง
ผู้จัดการหรือผู้นำตรวจด้วย กรณีที่ไม่มีผลวิเคราะห์คุณภาพน้ำที่ผ่านมา ให้ระบุในแบบบันทึกและรายงานผลการ
ตรวจสอบด้วยว่า ไม่มีผลวิเคราะห์คุณภาพน้ำ

6. การเก็บตัวอย่างน้ำทิ้ง

เพื่อให้การปฏิบัติในขั้นตอนการเก็บตัวอย่างน้ำเป็นรูปแบบมาตรฐานเดียวกัน
จึงได้กำหนดจุดเก็บตัวอย่างที่เป็นตัวแทนน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษไว้ (รูปที่ 7) ดังต่อไปนี้

- ปลายท่อระบายน้ำทิ้งออกสู่ภายนอก หมายถึง ปลายท่อระบายน้ำทิ้งนอกเขต
ที่ตั้งของแหล่งฯ
- ปลายรางระบายน้ำทิ้งออกสู่ภายนอก หมายถึง ปลายรางระบายน้ำทิ้งนอก
เขตที่ตั้งของแหล่งฯ
- รางระบายน้ำทิ้ง หมายถึง รางเปิดสำหรับระบายน้ำทิ้งในเขตที่ตั้งของแหล่งฯ
อยู่ระหว่างบ่อบำบัดน้ำเสียบ่อสุดท้ายหรือบ่อพักน้ำทิ้งกับปลายรางระบายน้ำทิ้ง
- ท่อระบายน้ำทิ้ง หมายถึง ท่อระบายน้ำทิ้งในเขตที่ตั้งของแหล่งฯ
อยู่ระหว่างบ่อบำบัดน้ำเสียบ่อสุดท้ายหรือบ่อพักน้ำทิ้งกับปลายรางระบายน้ำทิ้ง ส่วนใหญ่จะเก็บตัวอย่างในจุดที่
เปิดฝาบ่อตรวจการระบายน้ำ (Manhole) ได้ง่าย
- ปลายท่อระบายน้ำทิ้งจากบ่อพักน้ำทิ้ง หมายถึง ปลายท่อระบายน้ำทิ้งในเขต
ที่ตั้งของแหล่งฯ ซึ่งระบายน้ำทิ้งลงสู่ท่อ/รางระบายน้ำทิ้ง

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 32 จาก 54

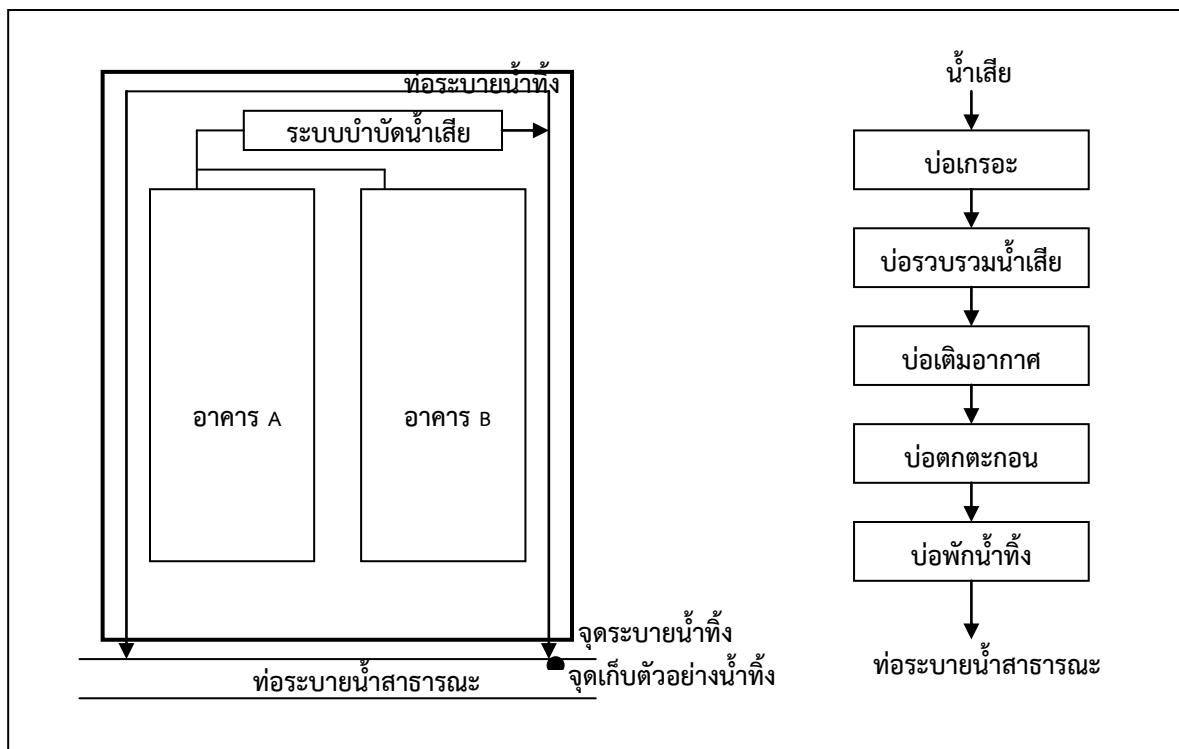
รูปที่ 7 จุดเก็บตัวอย่างน้ำทิ้ง

- บ่อพักน้ำทิ้งขณะระบายออกสู่ภายนอก หมายถึง บ่อพักหรือบ่อรวบรวมน้ำทิ้งก่อนระบายทิ้งโดยวิธีการใช้เครื่องสูบ หรือไหลล้นลงสู่ท่อ/รางระบายน้ำทิ้ง
  - บ่อพักน้ำทิ้งที่จะระบายออกสู่ภายนอก หมายถึง บ่อพักหรือบ่อรวบรวมน้ำทิ้งที่รอการระบายลงสู่ท่อ/รางระบายน้ำทิ้ง
  - ปลายท่อระบายน้ำทิ้งจากบ่อบำบัดน้ำเสียบ่อสุดท้าย หมายถึง ปลายท่อระบายน้ำทิ้งในเขตพื้นที่แหล่งฯ ระบายน้ำทิ้งลงสู่ท่อ/รางระบายน้ำทิ้ง หรือบ่อพักน้ำทิ้ง
  - บ่อบำบัดน้ำเสียบ่อสุดท้ายขณะระบายออกสู่ภายนอก หมายถึง บ่อบำบัดน้ำเสียที่ยังเกิดกลไกหรือกระบวนการบำบัดน้ำเสีย โดยทั่วไปอาจเป็นบ่อตกตะกอนหรือบ่อเติมคลอรีน ซึ่งมักติดตั้งอยู่ก่อนบ่อพักน้ำทิ้ง
  - บ่อบำบัดน้ำเสียบ่อสุดท้ายที่จะระบายออกสู่ภายนอก
ทั้งนี้ การเก็บตัวอย่างน้ำทิ้ง เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ต้องยืนยันได้ว่าเป็นตัวแทนน้ำทิ้งของแหล่งกำเนิดที่ระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมภายนอก หากไม่สามารถเก็บตัวอย่างที่ปลายท่อ/รางระบายน้ำทิ้งได้ ขณะมีการระบายน้ำทิ้ง ให้เก็บตัวอย่าง ณ จุดถัดไปเป็นลำดับตามรูปที่ 7
- การเก็บตัวอย่าง ณ จุดดังกล่าวให้เก็บขณะมีการระบายน้ำทิ้ง และไม่สามารถเก็บตัวอย่างที่ปลายท่อ/รางระบายน้ำทิ้งได้

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานระบบบำบัดน้ำเสีย การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 33 จาก 54

7. แผนผังที่ตั้งแหล่งกำเนิด ระบบบำบัดน้ำเสีย จุดระบายน้ำทิ้ง และจุดเก็บตัวอย่าง

วัตถุประสงค์ที่ให้เขียนแผนผังฯ เพื่อให้ทราบที่ตั้งแหล่งกำเนิดมลพิษ ที่ตั้งระบบบำบัดน้ำเสีย แนวท่อระบายน้ำทิ้ง ขอบเขตพื้นที่โครงการ จุดระบายน้ำทิ้ง จุดเก็บตัวอย่างน้ำทิ้ง และแหล่งรองรับน้ำทิ้ง ซึ่งควรระบุทิศทางการไหลของน้ำไว้ด้วย ส่วนระบบบำบัดน้ำเสียให้เขียนเป็นแผนภาพขั้นตอนการบำบัดน้ำเสีย (Wastewater Treatment Plant Flow Diagram) (รูปที่ 8)

รูปที่ 8 แผนผังที่ตั้งโรงแรม ระบบบำบัดน้ำเสีย จุดระบายน้ำทิ้ง และจุดเก็บตัวอย่าง

8. ค่าใช้จ่ายในการเดินระบบบำบัดน้ำเสีย

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ใช้ประกอบการประเมินค่าใช้จ่ายในการเดินระบบบำบัดน้ำเสีย ซึ่งสามารถนำมาใช้ประกอบการคำนวณค่าปรับสี่เท่าได้ หากมีการกระทำความผิดตามมาตรา 91 และมาตรา 92 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการเดินระบบบำบัดน้ำเสีย ประกอบด้วย ค่าบุคลากร ค่าไฟฟ้า ค่าบำรุงรักษา ค่าสารเคมี ค่าวิเคราะห์ตัวอย่าง หากไม่ทราบข้อมูลดังกล่าว หากไม่ทราบข้อมูลดังกล่าวควรให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งฯ รวบรวมข้อมูลและจัดส่งให้ภายหลัง

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 34 จาก 54

9. ปัญหาอุปสรรค

การตรวจสอบระบบบำบัดน้ำเสียและน้ำทิ้ง อาจประสบปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ ซึ่งควรมีการระบุข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินการ หรือบ่งบอกถึงสาเหตุที่ไม่สามารถตรวจสอบให้ได้ข้อมูล ข้อเท็จจริงครบถ้วนตามต้องการ เช่น ไม่มีแบบแปลนแสดงรายละเอียดระบบบำบัดน้ำเสียและการระบายน้ำทิ้ง ขณะตรวจสอบไม่สามารถแสดงใบอนุญาตได้ บุคลากรไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสียและจุดระบายน้ำทิ้ง จึงไม่สามารถตรวจสอบได้ ไม่สามารถเปิดฝาบ่อบำบัดน้ำเสีย หรือฝาท่อระบายน้ำทิ้ง เพื่อเก็บตัวอย่างน้ำทิ้งได้ ตรวจสอบแล้วไม่พบชื่อ ที่ตั้งของแหล่งฯ ตามแผนการดำเนินงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

3) การลงลายมือชื่อ

ผู้ที่ต้องลงลายมือชื่อท้ายบันทึกฯ ประกอบด้วย ผู้ตรวจสอบ ผู้นำตรวจ และผู้ร่วมตรวจสอบ ดังนั้นควรพิจารณาการลงชื่อในตำแหน่งท้ายแบบบันทึกให้ตรงตามคำนิยามที่กำหนด ดังนี้

- ผู้ตรวจสอบ หมายถึง เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบ โดยให้ระบุคำว่า “เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ” ในช่องตำแหน่งแทนการใช้คำว่า “นักวิชาการสิ่งแวดล้อม.....”

- ผู้นำตรวจสอบ ได้แก่

1. เจ้าของ/ผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ หมายถึง บุคคลที่เป็นเจ้าของแหล่งกำเนิดมลพิษตามกฎหมายว่าการนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นกรรมการผู้จัดการบริษัท

2. ผู้แทนแหล่งกำเนิดมลพิษ หมายถึง บุคคลที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้นำตรวจสอบหรือให้ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการตรวจสอบอาจเป็นผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน

- ผู้ร่วมตรวจสอบ หมายถึง เจ้าหน้าที่หน่วยงานเดียวกับผู้ตรวจสอบหรือหน่วยงานอื่น หรือบุคคลที่ปฏิบัติงานแหล่งฯ ที่ทำการตรวจสอบ ตามแต่กรณี ซึ่งเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษได้ร้องขอให้พยานในการตรวจสอบ

ให้บุคคลดังกล่าวลงลายมือชื่อให้ถูกต้อง ครบถ้วน และให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษจัดทำสำเนาทะเบียนที่การตรวจสอบให้เจ้าของ/ผู้แทนของแหล่งฯ ที่ทำการตรวจสอบ เมื่อปฏิบัติงานแล้วเสร็จ

4) รายการข้อมูลเอกสารที่ต้องการ

กรณีที่ได้รับข้อมูลเอกสารไม่ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในคู่มือ ให้บันทึกรายการข้อมูลเอกสารที่ต้องการ เพื่อให้ผู้ครอบครองเอกสารจัดส่งให้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

6.6.2 แบบบันทึกการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ/เรื่องร้องเรียน

การตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษทุกครั้งจะต้องมีการบันทึกข้อมูลผลการตรวจสอบด้วยแบบบันทึกการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ/เรื่องร้องเรียน ซึ่งรายละเอียดที่บันทึกควรเป็นข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้

- 1) ชื่อ ที่ตั้งแหล่งฯ ให้ใช้ชื่อตามที่ปรากฏในหนังสืออนุญาตประกอบกิจการหรือเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 35 จาก 54

2) วันที่และเวลาที่ตรวจสอบ ให้ระบุช่วงเวลาตั้งแต่เริ่มเข้าตรวจสอบจนสิ้นสุดเวลาในการปฏิบัติหน้าที่

3) สรุปผลการตรวจสอบ ประเด็นสำคัญที่ควรระบุ ได้แก่

- มีระบบบำบัดน้ำเสีย หรือไม่ ประเภท ขนาดและจำนวนของระบบที่ใช้
- การเปิดใช้งานระบบบำบัดน้ำเสีย มีเครื่องจักร/อุปกรณ์สำคัญชำรุด หรือไม่
อะไรบ้าง

- จำนวนจุดที่ระบายน้ำทิ้งออกสู่สิ่งแวดล้อมหรือแหล่งน้ำสาธารณะ ตำแหน่งใดบ้าง มีการลักลอบระบายน้ำเสีย หรือไม่ ตำแหน่งใด

- จุดเก็บตัวอย่างน้ำทิ้ง ระบุขณะทำการเก็บตัวอย่างให้ชัดเจนว่า เก็บตัวอย่างขณะระบาย หรือจุดที่เป็นตัวแทนน้ำทิ้ง และเวลาเก็บตัวอย่างน้ำทิ้ง ลักษณะทางกายภาพของน้ำทิ้ง เช่น ใส ขุ่น มีตะกอน สีดำคล้ำ กรณีเก็บตัวอย่างน้ำทิ้งที่จุดอื่นซึ่งไม่ใช่ปลายท่อระบายน้ำทิ้งให้ระบุเหตุผลการใช้ดุลพินิจในการเก็บตัวอย่างน้ำทิ้ง ณ จุดดังกล่าวไว้ด้วย

- กรณีที่ไม่มีการระบายน้ำทิ้งออกสู่สิ่งแวดล้อม ให้ระบุรายละเอียดวิธีการจัดการน้ำเสียดังกล่าว และพิจารณาศักยภาพแหล่งรองรับน้ำทิ้งด้วย (กรณีเก็บกากไว้ภายในเขตที่ตั้งของแหล่งกำเนิดมลพิษ)

- มีการบันทึกรายละเอียดสถิติข้อมูลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย และรายงานสรุปผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียครบถ้วนตามมาตรา 80 และกฎกระทรวงฯ ออกตามความในมาตรา 80 หรือไม่

4) การลงลายมือชื่อ ให้ครบถ้วนทั้งผู้ตรวจสอบ ผู้นำตรวจ (เจ้าของ/ผู้ครอบครอง/ผู้แทน) ผู้ร่วมตรวจสอบ (พยาน) เช่นเดียวกับในแบบบันทึกการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ

ให้บุคคลดังกล่าวลงลายมือชื่อให้ถูกต้อง ครบถ้วน และให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษจัดทำสำเนาบันทึกการตรวจสอบให้เจ้าของ/ผู้แทนที่ทำการตรวจสอบ เมื่อปฏิบัติงานแล้วเสร็จ

7 การบังคับการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

7.1 การตรวจสอบและรับรองผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำทิ้งจากห้องปฏิบัติการ

กรณีที่มีการเก็บตัวอย่างน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษ และได้ทำการส่งตัวอย่างน้ำเพื่อวิเคราะห์ที่ส่วนวิเคราะห์คุณภาพสิ่งแวดล้อม สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 ห้องปฏิบัติการจะทำการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ จากนั้นจะรายงานผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษและทำการตรวจสอบความถูกต้องของรหัสตัวอย่าง วันและเวลาที่เก็บตัวอย่าง พารามิเตอร์และหน่วยที่วิเคราะห์ หมายเหตุต่าง ๆ (ค่าทางสถิติ) หากพบว่าข้อมูลไม่ถูกต้องให้รีบประสานไปยังห้องปฏิบัติการเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และพิมพ์เพื่อเป็นเอกสารประกอบการทำใบรายงานผลการตรวจสอบตัวอย่างน้ำ ซึ่งใบรายงานผลการตรวจสอบตัวอย่างน้ำจะต้อง

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 36 จาก 54

ประกอบไปด้วยชื่อแหล่งกำเนิดมลพิษ เลขที่ใบอนุญาต สถานที่ตั้ง จำนวนห้อง/ขนาดพื้นที่ วันและเวลาการเก็บตัวอย่าง ชื่อเจ้าหน้าที่ผู้เก็บตัวอย่าง ผลการตรวจวิเคราะห์ ค่ามาตรฐาน และให้หมายเหตุวิธีวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำกรณีวิธีวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งรายงานผลการตรวจสอบตัวอย่างน้ำฉบับนี้จะรับรองผลเฉพาะตัวอย่างและพารามิเตอร์ที่ได้ตรวจสอบเท่านั้น

เอกสารที่ใช้ประกอบการทำใบรายงานผลการตรวจสอบตัวอย่างน้ำ

- (ร่าง) ใบรายงานผลการตรวจสอบตัวอย่างน้ำ
- แบบบันทึกการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ
- แบบบันทึกการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ / เรื่องร้องเรียน
- ใบอนุญาตประกอบกิจการ
- ใบรายงานผลการทดสอบของห้องปฏิบัติการ
- แบบบันทึกการเปรียบเทียบเครื่องมือตรวจวัดคุณภาพน้ำ
- ใบรายงานผลการตรวจสอบครั้งที่ผ่านมา (ถ้ามี)

7.2 การวิเคราะห์ สรุปผล และรายงานผลการตรวจสอบพร้อมความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินการ

หลังจากตรวจสอบข้อเท็จจริง ขั้นตอนต่อไปคือ การจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ ซึ่งเป็น การรวบรวมข้อมูลและเอกสารหลักฐานที่ได้จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วทำการวิเคราะห์ สรุปผลเพื่อประกอบการพิจารณาว่าแหล่งกำเนิดมลพิษได้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่ การรายงานผลการตรวจสอบควร ดำเนินการโดยทันทีหลังจากที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วเสร็จ หรือหลังจากที่ได้รับผลวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำจาก ห้องปฏิบัติการ (กรณีเก็บตัวอย่างน้ำมาตรวจสอบ) เพื่อเสนอผู้บังคับบัญชาพิจารณาดำเนินการในขั้นตอนต่อไป โดย เนื้อหาหรือประเด็นสำคัญ ที่ควรระบุไว้ในรายงานการตรวจสอบ ได้แก่

7.2.1 ข้อมูลทั่วไป

- ชื่อ ที่ตั้งของแหล่งกำเนิดมลพิษ พร้อมแผนผังแสดงที่ตั้งโดยสังเขป
- ชื่อเจ้าของแหล่งฯ พร้อมแนบใบอนุญาตประกอบกิจการ
- ข้อมูลเกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสีย ได้แก่ ชนิด/ประเภท และขนาดของระบบบำบัดน้ำเสีย การรวบรวมน้ำเสีย การเปิดใช้งาน จุดที่ระบายน้ำทิ้งออกสู่สิ่งแวดล้อม
- ชื่อเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษผู้ตรวจสอบ ผู้นำตรวจ ผู้เข้าร่วมตรวจสอบ และวันเวลาที่ตรวจสอบ

7.2.2 ข้อเท็จจริง

- ข้อมูล ข้อเท็จจริงที่ได้จากการตรวจสอบเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 37 จาก 54

- สรุปผลการตรวจสอบสภาพการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย ได้แก่ รายละเอียดสภาพการทำงานของระบบ การเปิดใช้งานระบบ การระบายน้ำทิ้งออกสู่สิ่งแวดล้อม รวมถึงจุดเก็บตัวอย่างน้ำทิ้งกรณีเก็บตัวอย่างจุดอื่นที่เป็นตัวแทนน้ำทิ้งให้ระบุเหตุผลไว้ด้วย พร้อมแนบเอกสารที่เกี่ยวข้อง

- ผลการสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้นำตรวจ เช่น สภาพปัญหาการเดินระบบบำบัดน้ำเสียหรืออยู่ระหว่างการปรับปรุงแก้ไขระบบ แผนการดำเนินงานที่คาดว่าจะแล้วเสร็จ เป็นต้น พร้อมแนบเอกสารที่เกี่ยวข้อง

- เอกสารหรือคำสั่งของหน่วยงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำเสีย (ถ้ามี)

7.2.3 ข้อพิจารณา

เป็นการนำข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ ตามข้อ 7.2.2 มาวิเคราะห์และสรุปผลทางวิชาการ และพิจารณาตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง

- ข้อพิจารณาทางวิชาการ เป็นการนำหลักวิชาการ เช่น ผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงผลการตรวจวิเคราะห์น้ำทิ้งเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษประเภทนั้น ๆ ว่ามีค่าเกินมาตรฐานหรือไม่และข้อมูลแวดล้อมอื่น ๆ มาประกอบการพิจารณาเพื่อสนับสนุนการสรุปประเด็นปัญหาว่าเกิดขึ้นจริงหรือไม่สาเหตุของปัญหา ผลกระทบที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา

- ข้อพิจารณาด้านกฎหมาย เป็นการวิเคราะห์และสรุปประเด็นว่าแหล่งฯ ที่ทำการตรวจสอบได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และประกาศที่เกี่ยวข้อง หรือไม่ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หากมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับใด มาตราใด บทลงโทษเป็นอย่างไร และหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการในเรื่องนั้น ควรระบุให้ชัดเจนว่ากรณีใดเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษที่จะต้องดำเนินการ หรือเรื่องที่ต้องประสานแจ้งส่วนราชการที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อแก้ไขปัญหาต่อไป

7.2.4 ความเห็นและข้อเสนอแนะ

เมื่อพิจารณาทั้งด้านวิชาการและข้อกำหนดครบถ้วนแล้ว มีความเห็นและข้อเสนอแนะในการดำเนินการในขั้นตอนต่อไป อย่างไร ทั้งกรณีที่เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษโดยตรงหรือเรื่องที่ต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการ อาทิเช่น ขอความร่วมมือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข เพื่อให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

กรณีตรวจสอบพบว่าแหล่งกำเนิดมลพิษปฏิบัติตามกฎหมาย กล่าวคือ ระบายน้ำทิ้งเป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด หรือข้อเท็จจริงปรากฏชัดเจนไม่มีการระบายน้ำทิ้งออกสู่สิ่งแวดล้อม เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษจะเสนอรายงานเพื่อยุติการดำเนินการทางปกครองกับแหล่งกำเนิดดังกล่าวและแจ้งผลการตรวจสอบน้ำทิ้งให้แหล่งกำเนิดทราบต่อไป

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 38 จาก 54

7.2.5 ผู้รายงาน ตำแหน่ง และวันที่รายงาน

7.3 การดำเนินการบังคับการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

เมื่อรายงานสรุปผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วปรากฏว่า แหล่งกำเนิดมลพิษไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ได้แก่ ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียและระบายน้ำเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม หรือมีระบบบำบัดน้ำเสียแต่ระบายน้ำทิ้งเกินค่ามาตรฐานที่กฎหมายกำหนด หรือละเว้นไม่ทำการบำบัดน้ำเสียและลักลอบปล่อยทิ้งน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อม เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษสามารถอาศัยอำนาจตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยการออกคำสั่งทางปกครอง¹ กับโรงแรมที่ต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสียออกสู่สิ่งแวดล้อมได้ ดังต่อไปนี้

(ก) ออกคำสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ก่อสร้าง ติดตั้งหรือจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสีย ตามมาตรา 70 วรรคหนึ่ง สำหรับกรณีโรงแรมไม่มีระบบบำบัดน้ำเสีย และผลการวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำทิ้งเกินค่ามาตรฐานที่กำหนด

(ข) ออกคำสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ จัดการแก้ไข เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสีย ตามมาตรา 82 (2) สำหรับโรงแรมที่มีระบบบำบัดน้ำเสีย และผลการวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำทิ้งเกินค่ามาตรฐานที่กำหนด

(ค) ออกคำสั่งปรับเจ้าของหรือผู้ครอบครองฯ ในอัตราสี่เท่าของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายประจำวัน สำหรับการเปิดเดินเครื่องทำงานของอุปกรณ์ เครื่องมือ หรือระบบบำบัดน้ำเสียของแหล่งกำเนิดมลพิษ กรณีที่ละเว้นไม่ทำการบำบัดน้ำเสียและลักลอบปล่อยทิ้งน้ำเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 82 (3)

(ง) ออกคำสั่งหยุดปิดการดำเนินกิจการหรือเพิกถอนใบอนุญาตผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสีย (มาตรา 82 (4)) (ปัจจุบันยังไม่มีผลทางกฎหมาย)

(จ) คำสั่งเพิกถอนการเป็นผู้ควบคุมการดำเนินงานระบบบำบัดน้ำเสีย (มาตรา 82 (5)) (ปัจจุบันยังไม่มีผลทางกฎหมาย)

¹ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 4

“คำสั่งทางปกครอง” หมายความว่า

(1) การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน รั้ง หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับ จดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ

(2) การอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 39 จาก 54

แต่เนื่องจากคำสั่งตามมาตรา 70 วรรคหนึ่ง และมาตรา 82 (2) และ (3) เป็นคำสั่งทางปกครองที่กระทบสิทธิของผู้ได้รับคำสั่ง ดังนั้นในการออกคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอน หลักเกณฑ์ วิธีการตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ด้วย โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังต่อไปนี้

7.3.1 การแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน

มาตรา 30 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 บัญญัติว่า “ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองอาจกระทบถึงสิทธิของคู่กรณี เจ้าหน้าที่จะต้องให้คู่กรณีมีโอกาสที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตน” เป็นสิทธิที่คู่กรณีจะได้รับทราบข้อเท็จจริงสำคัญที่เจ้าหน้าที่จะใช้เป็นเหตุผลในการตัดสินใจออกคำสั่งทางปกครองที่กระทบสิทธิของคู่กรณี ทั้งนี้เพื่อให้คู่กรณีจะได้รับทราบข้อเท็จจริงนั้น และแสดงพยานหลักฐานโต้แย้งหักล้างได้อย่างถูกต้อง ซึ่งคู่กรณีจะใช้สิทธิโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานได้ก็ต่อเมื่อมีเวลาเตรียมตัว ดังนั้นเจ้าหน้าที่จะต้องแจ้งข้อเท็จจริงให้คู่กรณีทราบล่วงหน้าก่อน และให้เวลาตามสมควรแก่คู่กรณีในการชี้แจงแสดงพยานหลักฐานของตนเพื่อหักล้างข้อเท็จจริงดังกล่าว

เนื่องจากคำสั่งเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 อาทิเช่น คำสั่งให้ก่อสร้าง ติดตั้ง หรือจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสีย (มาตรา 70) คำสั่งให้จัดการแก้ไข เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสีย (มาตรา 82 (2)) คำสั่งปรับกรณีที่ละเว้นไม่ทำการบำบัดน้ำเสียและลักลอบปล่อยทิ้ง น้ำเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม (มาตรา 82 (3)) ถือเป็นคำสั่งทางปกครองที่กระทบสิทธิของคู่กรณี ซึ่งเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษจะต้องรับฟังคู่กรณีที่เป็นเจ้าของแหล่งกำเนิดมลพิษก่อนการออกคำสั่ง ดังนั้น ให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษมีหนังสือแจ้งเจ้าของแหล่งฯ เพื่อรับทราบข้อเท็จจริงสำคัญที่เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษจะใช้เป็นเหตุผลในการออกคำสั่งทางปกครอง และให้เวลาอย่างเพียงพอในการโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน โดยรูปแบบ สำระสำคัญของหนังสือแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานที่กล่าวข้างต้น ควรประกอบด้วย

1) ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ได้แก่ ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่แสดงว่าเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสียออกสู่สิ่งแวดล้อมหรือแหล่งน้ำสาธารณะ ผลการตรวจสอบระบบบำบัดน้ำเสีย ผลการตรวจสอบตัวอย่างน้ำทิ้ง ณ วันที่ตรวจสอบ และรายงานผลการวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำทิ้งของแหล่งกำเนิดล่าสุด (ถ้ามี)

2) ข้อกฎหมายที่อ้างอิง ได้แก่

1. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษในการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ ตามมาตรา 82 (1) หน้าที่ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ตามมาตรา 70 (กรณีไม่มีระบบบำบัดน้ำเสีย) ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำ

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 40 จาก 54

เสียดังกล่าวแหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อม และเรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษนั้น ๆ

2. พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ในมาตรา 30 วรรคหนึ่ง เกี่ยวกับสิทธิของคู่กรณีในการรับทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตน ในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง และมาตรา 29 วรรคสอง เกี่ยวกับหน้าที่ของคู่กรณี ในการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง และแจ้งพยานหลักฐานที่ตนทราบ

3) เงื่อนไขอื่นที่จำเป็น ได้แก่ คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการใช้สิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน ระยะเวลาในการใช้สิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน (ภายใน 15 วัน นับถัดจากวันที่ได้รับหนังสือ)

กรณีที่มีเจ้าของแหล่งกำเนิดมลพิษขอใช้สิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตน เมื่อได้รับหนังสือแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน โดยบางกรณีขอใช้สิทธิโต้แย้งมาภายในระยะเวลาที่กำหนดและบางกรณีเกินระยะเวลาที่กำหนด ขณะที่บางกรณีไม่ได้มีสาระสำคัญว่าเป็นการโต้แย้งผลการตรวจสอบแต่เป็นการชี้แจงการดำเนินงานต่าง ๆ ดังนั้น จึงได้กำหนดแนวทางการพิจารณาข้อโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานจากแหล่งกำเนิดมลพิษไว้ ดังต่อไปนี้

1. กรณีเจ้าของแหล่งกำเนิดมลพิษ มีหนังสือโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานมาภายในระยะเวลาที่กำหนด (ภายใน 15 วัน นับถัดจากวันที่ได้รับหนังสือแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน) เช่น

กรณีแรก มีหนังสือโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานว่า ในช่วงระยะเวลาที่เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษตรวจสอบและเก็บตัวอย่างน้ำทิ้ง อยู่ระหว่างดำเนินการปรับปรุงแก้ไขระบบบำบัดน้ำเสีย ทำให้ประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียลดลง ซึ่งปัจจุบันดำเนินการแล้วเสร็จ และผลการตรวจสอบลักษณะน้ำทิ้งมีค่าเป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดแล้ว พร้อมแนบเอกสารและหลักฐานประกอบ ได้แก่ แผนการดำเนินงาน หากเป็นกรณีจ้างบริษัทที่ปรึกษาควรมีเอกสารหลักฐานการว่าจ้างบริษัทดำเนินการ และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาพถ่ายประกอบ ข้อมูลผลการตรวจสอบตัวอย่างน้ำทิ้งที่ผ่านมาทั้งก่อนและหลังการปรับปรุง แก้ไขระบบบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

หากมีหนังสือโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานลักษณะดังกล่าวข้างต้น เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษจะพิจารณาข้อโต้แย้ง คำชี้แจง และพยานหลักฐานดังกล่าว และจะเสนอความเห็นต่อผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 ให้ดำเนินการตรวจสอบและเก็บตัวอย่างน้ำทิ้งอีกครั้งเพื่อยืนยันผลการตรวจสอบ และหากผลการตรวจสอบพบว่า มีค่าไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษจะมีหนังสือแจ้งคำสั่งทางปกครองให้เจ้าของแหล่งฯ ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 41 จาก 54

กรณีที่สอง เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษมีหนังสือโต้แย้งผลการตรวจสอบของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ โดยระบุว่า ไม่เห็นด้วยกับจุดเก็บตัวอย่างน้ำ หรือผลวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำของแหล่งกำเนิดมลพิษไม่สอดคล้องกับผลวิเคราะห์ของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 ทั้งที่เก็บตัวอย่างน้ำในวันและเวลาเดียวกัน เป็นต้น ให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ จัดทำความเห็นเสนอผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 พิจารณา และหากเห็นด้วยกับข้อโต้แย้ง ให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษแจ้งผลไปยังเจ้าของแหล่งฯ เพื่อทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงและเก็บตัวอย่างน้ำใหม่ แต่หากพิจารณาแล้วไม่เห็นด้วยกับข้อโต้แย้งดังกล่าว ให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษแจ้งผลไปยังเจ้าของแหล่งฯ และแจ้งคำสั่งทางปกครองต่อไป

กรณีที่สาม เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงของการดำเนินงานปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียที่เกิดขึ้นหลังจากวันที่เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษตรวจสอบข้อเท็จจริงและเก็บตัวอย่างน้ำทั้ง กรณีดังกล่าวไม่ถึงว่าเป็นการโต้แย้งผลการตรวจสอบของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษแต่อย่างใด ให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษแจ้งผลการพิจารณาไปยังเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งฯ พร้อมทั้งแจ้งคำสั่งทางปกครองต่อไป

กรณีที่ดี ค่าโต้แย้งที่แสดงข้อมูลผลการตรวจสอบน้ำทิ้งที่มีค่าเป็นไปตามมาตรฐานน้ำทิ้ง ให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษแจ้งผลการพิจารณาไปยังเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งฯ เพื่อตรวจสอบใหม่ร่วมกันอีกครั้ง

2. กรณีเจ้าของแหล่งฯ มีหนังสือโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานมาเมื่อพ้นระยะเวลาที่กำหนด (หลังจาก 15 วัน นับถัดจากวันที่ได้รับหนังสือแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน) เนื่องจากระยะเวลาการให้ใช้สิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานดังกล่าว มีการกำหนดผลของการไม่ใช้สิทธิดังกล่าวไว้ว่า หากพ้นระยะเวลา 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานแล้ว เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษจะสั่งการให้แก้ไข เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสีย ดังนั้น กรณีที่มีหนังสือโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานมาเมื่อพ้นระยะเวลาที่กำหนด เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษอาจไม่นำหนังสือโต้แย้ง คำชี้แจง หรือพยานหลักฐานดังกล่าวมาพิจารณา จะมีหนังสือแจ้งคำสั่งทางปกครองให้เจ้าของแหล่งดำเนินการตามคำสั่งต่อไป แต่หากเป็นข้อเท็จจริงใหม่ เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ อาจนำมาพิจารณาเพื่อประกอบการดำเนินการทางปกครองต่อไป

นอกจากนี้กรณีที่วันสุดท้ายของระยะเวลาเป็นวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือตามประกาศเป็นทางการ หรือตามประเพณีของผู้รับคำสั่ง จะต้องนับวันทำการใหม่ต่อจากวันหยุดนั้นเป็นวันสุดท้ายของระยะเวลาหรือไม่นั้น กรณีเอกชนมีหน้าที่ต้องกระทำการภายในเวลาที่กำหนด หากวันสุดท้ายของระยะเวลาเป็นวันหยุด จะต้องนับวันทำการใหม่ต่อจากวันหยุดนั้นเป็นวันสุดท้ายของระยะเวลา ตามมาตรา 64 วรรคสาม แห่ง

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 42 จาก 54

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539² ทั้งนี้ให้ถือเอาวันที่ไปรษณีย์ต้นทางประทับตรารับหนังสือหรือจดหมายเป็นสำคัญ มิใช่วันที่งานสารบรรณของหน่วยงานผู้ออกคำสั่งทางปกครองลงรับ

การแจ้งให้คู่กรณีทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน เจ้าหน้าที่อาจไม่นำมาใช้บังคับได้ในบางกรณี เช่น กรณีที่มีความจำเป็นอย่างรีบด่วน หากปล่อยเนิ่นช้าไปจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือจะกระทบต่อประโยชน์ เมื่อโดยสภาพเห็นได้ชัดว่าการให้โอกาสดังกล่าวไม่อาจกระทำได้ หรือเป็นมาตรการบังคับทางปกครอง เป็นต้น³

นอกจากนี้ยังห้ามเจ้าหน้าที่ให้โอกาสแก่คู่กรณีในการโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน ถ้าจะก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประโยชน์สาธารณะ⁴

ในการดำเนินการจัดทำหนังสือแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานไปยังเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ จะต้องมีการเสนอเรื่องเพื่อเสนอผู้บังคับบัญชาลงนาม และเพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการพิจารณาเอกสารประกอบการลงนามในหนังสือแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน จึงได้มีการจัดทำบัญชีรายการสำหรับตรวจสอบเอกสารที่ใช้ประกอบการพิจารณาเสนอเรื่องเพื่อพิจารณาลงนามในหนังสือแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

² มาตรา 64 วรรคสาม

“...ในกรณีที่บุคคลใดต้องทำกรอย่างหนึ่งอย่างใดภายในระยะเวลาที่กำหนดโดยกฎหมายหรือโดยคำสั่งของเจ้าหน้าที่ ถ้าวันสุดท้ายเป็นวันหยุดทำการงานสำหรับเจ้าหน้าที่หรือวันหยุดตามประเพณีของบุคคลผู้รับคำสั่ง ให้ถือว่าระยะเวลาอันสิ้นสุดในวันทำงานที่ถัดจากวันหยุดนั้น เว้นแต่กฎหมายหรือเจ้าหน้าที่ที่มีคำสั่งจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น”

³ มาตรา 30 วรรคสอง “ความในวรรคหนึ่งมิให้นำมาใช้บังคับในกรณีดังต่อไปนี้ เว้นแต่เจ้าหน้าที่จะเห็นสมควรปฏิบัติเป็นอย่างอื่น

- (1) เมื่อมีความจำเป็นรีบด่วนหากปล่อยให้เนิ่นช้าไปจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือจะกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ
- (2) เมื่อจะมีผลทำให้ระยะเวลาที่กฎหมายหรือกฎหมายกำหนดไว้ในการทำคำสั่งทางปกครองต้องล่าช้าออกไป
- (3) เมื่อเป็นข้อเท็จจริงที่คู่กรณีนั้นเองได้ให้ไว้ในคำขอ คำให้การหรือคำแถลง
- (4) เมื่อโดยสภาพเห็นได้ชัดในตัวว่าการให้โอกาสดังกล่าวไม่อาจกระทำได้
- (5) เมื่อเป็นมาตรการบังคับทางปกครอง
- (6) กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

⁴ มาตรา 30 วรรคสาม “ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ให้โอกาสตามวรรคหนึ่ง ถ้าจะก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประโยชน์สาธารณะ

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 43 จาก 54

**รายการเอกสารที่ใช้ประกอบการเสนอเรื่องเพื่อพิจารณาลงนาม
ในหนังสือแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน**

- บันทึกข้อความเสนอ ผอ.สสภ. 16 เพื่อพิจารณาลงนามในหนังสือแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน
- หนังสือแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานถึงเจ้าของแหล่งกำเนิดมลพิษ
- แบบบันทึกการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ/เรื่องร้องเรียน
- แบบบันทึกการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ
- ผลการตรวจน้ำทิ้งของแหล่งกำเนิดมลพิษที่ผ่านมา
- ใบอนุญาตประกอบกิจการ
- ภาพถ่ายการตรวจสอบข้อเท็จจริง และการเก็บตัวอย่างน้ำ
- ใบรายงานผลการตรวจสอบตัวอย่างน้ำ (ฉบับจริง)
- เอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี) ระบุ.....

7.3.2 การทำคำสั่งทางปกครอง

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 34 บัญญัติไว้ว่า “คำสั่งทางปกครองอาจทำเป็นหนังสือหรือวาจาหรือโดยการสื่อความหมายในรูปแบบอื่นก็ได้ แต่ต้องมีข้อความหรือความหมายที่ชัดเจนเพียงพอที่จะเข้าใจได้” หมายความว่า คำสั่งทางปกครองสามารถทำได้หลายรูปแบบ แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้ในมาตรา 82 (2) (3) (4) และ (5) ให้ เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษออกคำสั่งเป็นหนังสือ ซึ่งมีมาตรฐานการปฏิบัติไม่ต่ำกว่าที่กำหนดตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ไม่ได้กำหนดรูปแบบของคำสั่งทางปกครองไว้ จึงต้องนำหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาปฏิบัติ ซึ่งกำหนดรูปแบบและสาระสำคัญของหนังสือคำสั่งทางปกครอง อย่างน้อยต้องประกอบด้วย

1) วัน เดือนและปีที่ทำคำสั่ง ชื่อและตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่ง พร้อมทั้งลายมือชื่อของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งนั้น (มาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539)

2) เหตุผลในการออกคำสั่ง เพื่อให้คู่กรณีได้รับทราบเหตุผลอันเป็นที่มาของคำสั่ง และยอมรับที่จะปฏิบัติตามคำสั่งนั้น และหากคู่กรณีไม่เห็นด้วยกับคำสั่งก็สามารถรู้ว่าตนจะต้องโต้แย้งหรือคัดค้านคำสั่งนั้นในประเด็นใด ในส่วนของเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่ง การให้เหตุผลประกอบคำสั่งทางปกครองทำให้เจ้าหน้าที่พิจารณาออกคำสั่งด้วยความระมัดระวังและรอบคอบยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการควบคุมทางกฎหมาย

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 44 จาก 54

โดยการพิจารณาทบทวนในกระบวนการยุติธรรมทางปกครองต่อไป ไม่ว่าจะเป็นผู้บังคับบัญชา คณะกรรมการ
อุทธรณ์ พร้อมทั้งองค์กรวินิจฉัยคดีปกครอง ทำให้ทราบว่าผู้ทำคำสั่งทางปกครองได้ฟังข้อเท็จจริง ปรับข้อกฎหมาย
และใช้ดุลยพินิจอย่างไรในการออกคำสั่ง⁵ เหตุผลที่ระบุในคำสั่งทางปกครองอย่างน้อยต้องประกอบด้วย (มาตรา 37
แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539)

1. ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ได้แก่ ข้อเท็จจริงที่รับฟังได้และใช้
ประกอบการทำคำสั่งทางปกครอง

2. ข้อกฎหมายที่อ้างอิง ได้แก่ บทกฎหมายต่างๆ ที่อ้างอิงอันทำให้เกิดคำสั่งทาง
ปกครอง

3. ข้อพิจารณาและข้อสนับสนุนการใช้ดุลยพินิจ ได้แก่ เหตุและมูลเหตุจูงใจที่ทำให้
เกิดข้อยุติของคำสั่งทางปกครอง

3) เงื่อนไขเท่าที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยให้เป็นดุลยพินิจ
ของเจ้าหน้าที่ที่จะกำหนดได้ตามความเหมาะสม ได้แก่ สิทธิหรือภาระหน้าที่ให้เริ่มมีผลหรือสิ้นสุด ณ เวลาใด
เวลาหนึ่ง (มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539)

4) สิทธิในการอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่ง การยื่นคำอุทธรณ์หรือคำโต้แย้ง และ
ระยะเวลาในการใช้สิทธิอุทธรณ์หรือโต้แย้ง (มาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.
2539)

5) ค่าเตือนให้มีการกระทำหรือละเว้นกระทำตามคำสั่งทางปกครองภายใน
ระยะเวลาที่กำหนดโดยต้องระบุมาตรการบังคับทางปกครองที่จะใช้ให้ชัดเจน ค่าใช้จ่ายที่เจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการ
ด้วยตนเองหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นกระทำการแทน หรือจำนวนค่าปรับทางปกครอง ตามแต่กรณี (มาตรา 59
แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539)

ทั้งนี้คำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษจะต้องมีการกำหนดระยะเวลาที่ให้
ปฏิบัติอย่างเหมาะสมเพื่อให้ผู้รับคำสั่งสามารถดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือบรรลุผลของคำสั่ง จึงได้
กำหนดแนวทาง หลักเกณฑ์ และระยะเวลาในการทำคำสั่งทางปกครองของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ในสังกัดกรม
ควบคุมมลพิษ ตามมาตรา 70 และมาตรา 82 (2) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
แห่งชาติ พ.ศ. 2535 ดังต่อไปนี้

1. กรณีคำสั่งให้เจ้าของ/ผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ จัดการแก้ไข
เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสียตามมาตรา 82 (2) กำหนดระยะเวลาในคำสั่ง 90 วัน ทุก
กรณี ดังนี้

⁵ ศุภวัฒน์ สิงห์สุวรรณ. การออกคำสั่งทางปกครองและการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539, เอกสาร
ประกอบการอบรม , 31 สิงหาคม - 2 กันยายน 2549 , หน้า 47

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 45 จาก 54

• กรณีใช้ระบบบำบัดน้ำเสียทางชีวภาพแบบระบบเอเอส ระบบสระเติมอากาศ และระบบอาร์พีซี หรือระบบอื่นมีการทำงานใกล้เคียง ซึ่งทำงานตามปกติ ให้กำหนดระยะเวลา 90 วัน

เหตุผลและข้อสนับสนุน : หลักเกณฑ์ทางวิชาการของระบบบำบัดน้ำเสียดังกล่าว กรณีที่เครื่องมืออุปกรณ์ทำงานปกติ และน้ำทิ้งเกินค่ามาตรฐาน สาเหตุส่วนใหญ่เนื่องมาจากมีปริมาณจุลินทรีย์ในระบบน้อย ต้องมีการเริ่มต้นเดินระบบใหม่เพื่อให้มีปริมาณจุลินทรีย์จำนวนมากขึ้น โดยทั่วไปใช้เวลาประมาณ 45 วัน หรือ 3 เท่าของค่าอายุตะกอน (15 วัน) และระยะเวลาจัดหาผู้รับจ้างปรับปรุงอุปกรณ์ที่ชำรุดอีก 45 วัน

• กรณีเครื่องมือและ/หรืออุปกรณ์ที่สำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียตามข้อ 1.1 ชำรุด อย่างไม่อย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง เช่น เครื่องสูบน้ำเสีย เครื่องเติมอากาศ เครื่องสูบทะกอนกลับ เป็นต้น ให้กำหนดระยะเวลา 90 วัน ทั้งนี้ เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษผู้ตรวจสอบต้องระบุรายละเอียดความชำรุดของเครื่องมือหรืออุปกรณ์ดังกล่าวไว้ในแบบบันทึกการตรวจสอบ

เหตุผลและข้อสนับสนุน : ให้ระยะเวลาซ่อมแซมเครื่องมือและ/หรืออุปกรณ์สำหรับการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย ประมาณ 45 วัน และเริ่มต้นเดินระบบตามเหตุผลข้อ 1.1 อีก 45 วัน

• กรณีใช้ระบบบำบัดน้ำเสียแบบทางชีวภาพแบบบ่อปรับเสถียรหรือบ่อฝิ่ง และระบบกรองไร้อากาศ ให้กำหนดระยะเวลา 90 วัน

เหตุผลและข้อสนับสนุน : หลักเกณฑ์ทางวิชาการของระบบบำบัดน้ำเสียดังกล่าว กรณีที่เครื่องมืออุปกรณ์ทำงานปกติ และน้ำทิ้งมีค่าไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด สาเหตุเนื่องมาจากขาดการดูแลรักษา เช่น มีตะกอนสะสม บ่อมีขนาดค่อนข้างเล็กทำให้ระยะเวลาพักในบ่อไม่เพียงพอ ซึ่งต้องมีชุดลอกตะกอน ชุดบ่อเพิ่ม หรือติดตั้งเครื่องเติมอากาศเพิ่มเติม และจัดหาผู้รับจ้าง ใช้ระยะเวลาประมาณ 60 วัน และเริ่มเดินระบบอีก 30 วัน

2. กรณีคำสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ มีหน้าที่ต้องก่อสร้าง ติดตั้งหรือจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสีย ตามมาตรา 70 ให้กำหนดระยะเวลา 180 วัน

เหตุผลและข้อสนับสนุน : ตามหลักเกณฑ์แผนงานการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียที่ผ่านมาของผู้รับคำสั่งเสนอโดยบริษัทที่ปรึกษา (ผู้รับจ้าง) ประกอบด้วย การเตรียมการ เช่น การสำรวจออกแบบ การคัดเลือกผู้รับจ้าง และสัญญาว่าจ้าง ประมาณ 60 วัน งานก่อสร้างระบบฯ ประมาณ 120 วัน

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 46 จาก 54

ตัวอย่างหนังสือคำสั่งทางปกครองของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษตามมาตรา 70 และมาตรา 82 (2) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

ในการดำเนินการจัดทำหนังสือคำสั่งทางปกครองไปยังเจ้าของโรงแรมจะต้องมีการเสนอเรื่องเพื่อเสนอผู้บังคับบัญชาลงนาม และเพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการพิจารณาเอกสารประกอบการลงนามในหนังสือแจ้งคำสั่งทางปกครอง จึงได้มีการจัดทำบัญชีรายการสำหรับตรวจสอบเอกสารที่ใช้ประกอบการพิจารณาเสนอเรื่องเพื่อพิจารณาลงนามในหนังสือคำสั่งทางปกครอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

รายการเอกสารที่ใช้ประกอบการเสนอเรื่องเพื่อพิจารณาลงนามในหนังสือคำสั่งทางปกครอง

- บันทึกข้อความเสนอ ผอ.สสภ.16 เพื่อพิจารณาลงนามในหนังสือคำสั่งทางปกครอง
- หนังสือคำสั่งทางปกครองถึงเจ้าของแหล่งกำเนิดมลพิษ
- บันทึกข้อความเสนอ ผอ.สสภ.16 เพื่อพิจารณาลงนามในหนังสือแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน พร้อมด้วยหนังสือแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานถึงเจ้าของแหล่งกำเนิดมลพิษ และใบรายงานผลการตรวจสอบตัวอย่างน้ำ (เรื่องเดิม) พร้อมเอกสารต่างๆ ที่เสนอเมื่อคราวแจ้งสิทธิโต้แย้ง
- ไปรษณียบัตรตอบรับหนังสือแจ้งสิทธิโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน
- แบบบันทึกการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ / เรื่องร้องเรียน
- แบบบันทึกการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ
- ภาพถ่ายการตรวจสอบข้อเท็จจริง และการเก็บตัวอย่างน้ำ
- เอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี)

ระบุ.....

7.3.3 การแจ้งคำสั่งทางการปกครอง

การแจ้งคำสั่งทางการปกครองได้นำหลักเกณฑ์การปฏิบัติราชการตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ดังนี้

1) การแจ้งคำสั่งทางปกครอง ใช้วิธีส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ให้ถือว่าเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ได้รับแจ้งคำสั่งเมื่อปรากฏหลักฐานการได้รับหนังสือตามเอกสารใบตอบรับของไปรษณีย์⁶

⁶ มาตรา 71 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 บัญญัติว่า “การแจ้งโดยวิธีส่งทางไปรษณีย์ตอบรับให้ถือว่าได้รับแจ้งเมื่อครบกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันส่งสำหรับกรณีภายในประเทศ หรือเมื่อครบกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันส่งสำหรับกรณีส่งไปยังต่างประเทศ เว้นแต่จะมีการพิสูจน์ได้ว่าไม่มีการได้รับหรือได้รับก่อนหรือหลังจากวันนั้น”

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 47 จาก 54

3) กรณีที่ไม่มีหลักฐานการได้รับคำสั่งตามข้อ 1) ให้แจ้งเป็นหนังสือให้บุคคลนำไปส่งต่อเจ้าของหรือผู้ครอบครองฯ หากผู้รับไม่ยอมรับหรือขณะนำส่งไม่พบผู้รับ ให้ส่งกับบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะที่อยู่หรือทำงานในสถานที่นั้นโดยมีหลักฐานการรับ หรือกรณีที่ผู้รับไม่ยอมรับ ให้วางหนังสือนั้นหรือปิดหนังสือนั้นไว้ในที่ซึ่งเห็นได้ง่าย ณ สถานที่นั้น ต่อหน้าเจ้าพนักงานที่ไปเป็นพยาน ได้แก่ เจ้าพนักงานตำรวจ ข้าราชการส่วนกลาง หรือ เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่ ได้แก่ กำนัน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ข้าราชการประจำอำเภอหรือจังหวัด ก็ให้ถือว่าผู้รับได้รับแจ้งคำสั่งแล้วตามมาตรา 70 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และกฎกระทรวงฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติดังกล่าว

4) การแจ้งโดยวิธีส่งทางเครื่องโทรสาร ใช้กรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วน แต่ต้องมีหลักฐานการได้ส่งจากหน่วยงานผู้จัดบริการโทรคมนาคมที่เป็นสื่อในการส่งโทรสารนั้น และต้องจัดส่งคำสั่งตัวจริงโดยวิธีการใดวิธีการหนึ่งข้างต้นให้แก่ผู้รับในทันทีที่อาจกระทำได้ และให้ถือว่าผู้รับได้แจ้งคำสั่งทางการปกครองเป็นตัวหนังสือตามวันเวลาที่ปรากฏในหลักฐานของหน่วยงานผู้จัดบริการโทรคมนาคมดังกล่าวเว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าไม่มีการได้รับหรือได้รับก่อนหรือหลังจากนั้น ตามมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

7.3.4 การอุทธรณ์คำสั่ง

1) การอุทธรณ์คำสั่งตามมาตรา 70

เนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ไม่ได้ระบุขั้นตอนอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ตามมาตรา 70 ไว้เป็นการเฉพาะ จึงต้องนำหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการพิจารณาเรื่องอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยกำหนดขั้นตอนการพิจารณา ดังนี้

1. เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่ประสงค์จะอุทธรณ์คำสั่ง ให้ทำเป็นหนังสือระบุข้อโต้แย้งและข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายอ้างอิงประกอบ ยื่นต่อผู้ทำคำสั่งทางปกครอง (อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ) ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง⁷

2. ให้ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง (ผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16) พิจารณาคำอุทธรณ์โดยพิจารณาทบทวนคำสั่งทางปกครองได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายหรือความเหมาะสมของการทำคำสั่งทางปกครองให้แล้วเสร็จ และมีหนังสือแจ้งให้ผู้อุทธรณ์ทราบโดยไม่ชักช้า ภายใน 30 วันนับแต่

⁷ มาตรา 44 “ภายใต้บังคับมาตรา 48 ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองใดไม่ได้ออกโดยรัฐมนตรีและไม่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะ ให้คู่กรณีอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองนั้นโดยยื่นต่อเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งดังกล่าว

คำอุทธรณ์ต้องทำเป็นหนังสือโดยระบุข้อโต้แย้งและข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่อ้างอิงประกอบด้วย...”

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 48 จาก 54

วันที่ได้รับอุทธรณ์ กรณีที่พิจารณาแล้วเห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ให้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงคำสั่งทางปกครองตามความเห็นของตนภายในกำหนดเวลาดังกล่าวด้วย⁸

3. กรณีที่ผลการพิจารณาปรากฏว่า ไม่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ให้ผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 เร่งรายงานความเห็นพร้อมเหตุผลเสนอผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์⁹ ภายในระยะเวลา 30 วัน นับจากวันที่ได้รับคำอุทธรณ์ และให้ผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จและแจ้งให้ผู้อุทธรณ์ทราบภายในกำหนดเวลา 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงาน กรณีมีเหตุจำเป็นไม่อาจพิจารณาข้อโต้แย้งให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์มีหนังสือแจ้งผู้อุทธรณ์ทราบในเบื้องต้นก่อนครบระยะเวลาที่กำหนดข้างต้น และให้ขยายระยะเวลาการพิจารณาอุทธรณ์ออกไปอีกภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาดังกล่าว¹⁰

2) การอุทธรณ์คำสั่งตามมาตรา 82 (2)

กรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ได้รับคำสั่งเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษที่อาศัยอำนาจตามมาตรา 82 (2) และไม่พอใจในคำสั่งดังกล่าว มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ตามมาตรา 87

⁸ **มาตรา 45 วรรคหนึ่ง** “ให้เจ้าหน้าที่ตามมาตรา 44 วรรคหนึ่ง พิจารณาคำอุทธรณ์และแจ้งผู้อุทธรณ์โดยไม่ชักช้า แต่ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่รับอุทธรณ์ ในกรณีที่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนก็ให้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงคำสั่งทางปกครองตามความเห็นของตนภายในกำหนดเวลาดังกล่าวด้วย...”

มาตรา 46 “ในการพิจารณาอุทธรณ์ ให้เจ้าหน้าที่พิจารณาทบทวนคำสั่งทางปกครองได้ไม่ว่าจะเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย หรือความเหมาะสมของการทำคำสั่งทางปกครอง และอาจมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งทางปกครองเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งนั้นไปในทางใดทั้งนี้ ไม่จำเป็นการเพิ่มภาระหรือลดภาระหรือใช้ดุลพินิจแทนในเรื่องความเหมาะสมของการทำคำสั่งทางปกครองหรือมีข้อกำหนดเป็นเงื่อนไขอย่างไรก็ได้”

⁹ กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2540) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

“...ข้อ 2 การพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งไม่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ ให้เป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(4) ปลัดกระทรวงหรือปลัดทบวง แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดีหรือเทียบเท่า...

(14) ผู้บังคับบัญชา ผู้กำกับดูแล หรือผู้ควบคุมชั้นเหนือขึ้นไปชั้นหนึ่ง แล้วแต่กรณีในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นเจ้าหน้าที่อื่นนอกจากที่กำหนดไว้ข้างต้น...”

¹⁰ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 **มาตรา 45 วรรคสอง**

“ถ้าเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 44 วรรคหนึ่ง ไม่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนก็ให้เร่งรายงานความเห็นพร้อมเหตุผลไปยังผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์พิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ตนได้รับรายงาน ถ้ามีเหตุจำเป็นไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้ผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์มีหนังสือแจ้งให้ผู้อุทธรณ์ทราบก่อนครบกำหนดเวลาดังกล่าว ในกรณีนี้ ให้ขยายระยะเวลาพิจารณาอุทธรณ์ออกไปได้ไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาดังกล่าว”

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 49 จาก 54

แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535¹¹ และเพื่อให้การพิจารณาอุทธรณ์ของคณะกรรมการตามที่กฎหมายกำหนด และการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษมีความโปร่งใส ถูกต้อง และเป็นธรรมต่อผู้ที่ถูกกระทบสิทธิ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้วางระเบียบกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมว่าด้วยการคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษตามมาตรา 87 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ผู้ได้รับใบอนุญาตให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสีย หรือผู้ควบคุม หรือบุคคลอื่นใดซึ่งไม่พอใจคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษตามมาตรา 82 (2) (3) (4) หรือ (5) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มีสิทธิร้องคัดค้านคำสั่งนั้น โดยให้ทำคำร้องเป็นหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและเหตุผลต่อคณะกรรมการควบคุมมลพิษหรือผู้ที่คณะกรรมการควบคุมมลพิษมอบหมาย ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ

2. คณะกรรมการควบคุมมลพิษหรือผู้ที่คณะกรรมการควบคุมมลพิษมอบหมายประสานแจ้งเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษผู้ออกคำสั่งที่ถูกคัดค้านทราบภายใน 15 วันนับแต่วันที่คณะกรรมการควบคุมมลพิษหรือผู้ที่คณะกรรมการควบคุมมลพิษมอบหมายได้รับคำร้อง และให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษหรือผู้ได้รับมอบหมายนั้น ชี้แจงข้อเท็จจริงและส่งข้อมูลพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดให้คณะกรรมการควบคุมมลพิษภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งดังกล่าว

3. ในกรณีที่เป็นการคัดค้านคำสั่งที่ออกตามมาตรา 82 (2) (3) (4) หรือ (5) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ให้เป็นดุลพินิจของประธานคณะกรรมการควบคุมมลพิษที่จะมีหนังสือเชิญผู้คัดค้าน เจ้าพนักงานท้องถิ่น เจ้าพนักงานตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผู้อำนวยการด้านเทคโนโลยีมลพิษ ผู้อำนวยการด้านอื่น หรือผู้แทนจากส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบาย ความเห็น หรือคำแนะนำประกอบการพิจารณา

¹¹ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 87

“เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ผู้ได้รับใบอนุญาตรับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสีย ผู้ควบคุม หรือบุคคลอื่นใด ซึ่งไม่พอใจคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษตามมาตรา 82(2) (3) (4) และ (5) มีสิทธิร้องคัดค้านคำสั่งนั้นต่อคณะกรรมการควบคุมมลพิษภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ

ถ้าผู้ร้องคัดค้านไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการควบคุมมลพิษให้ยื่นอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง คำวินิจฉัยของคณะกรรมการควบคุมมลพิษ

คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด”

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 50 จาก 54

4. ในกรณีที่คณะกรรมการควบคุมมลพิษเห็นเป็นการสมควรหรือมีผู้ร้องขอให้
เป็นดุลพินิจของคณะกรรมการควบคุมมลพิษที่จะจัดให้มีการรับฟังข้อเท็จจริงและความเห็นจากประชาชนในชุมชน
ที่ได้รับผลกระทบจากแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นประกอบการพิจารณาด้วย

5. ในกรณีตามข้อ 4. ให้เป็นดุลพินิจของประธานคณะกรรมการควบคุมมลพิษที่
จะมีหนังสือเชิญเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ผู้ที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาตรับจ้างให้บริการบำบัด น้ำ
เสียหรือกำจัดของเสีย หรือเพิกถอนการเป็นผู้ควบคุมมาให้ข้อเท็จจริงและคำอธิบายเพื่อประกอบการพิจารณา
รวมทั้งมีหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความเห็นประกอบการพิจารณาด้วย

6. ให้คณะกรรมการควบคุมมลพิษหรือผู้ที่คณะกรรมการควบคุมมลพิษ
มอบหมายพิจารณาคำร้องคัดค้านให้แล้วเสร็จและมีคำวินิจฉัยภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องคัดค้าน และ
แจ้งคำวินิจฉัยเป็นหนังสือไปยังผู้คัดค้านและเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษผู้ออกคำสั่งนั้น เจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือ
เจ้าพนักงานตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการต่อไป

ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นทำให้คณะกรรมการควบคุมมลพิษไม่สามารถพิจารณา
และมีคำวินิจฉัยได้ภายในกำหนดเวลาตามวรรคแรก ให้ประธานคณะกรรมการควบคุมมลพิษขยายเวลาออกไปได้
อีกเท่าที่จำเป็น โดยจะต้องพิจารณาคำร้องคัดค้านให้แล้วเสร็จและมีคำวินิจฉัย แต่ต้องไม่เกิน 30 วัน นับแต่วันที่
ครบกำหนดเวลาตามวรรคแรก

7. ในกรณีผู้ยื่นคำร้องคัดค้านไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัย ให้ผู้ยื่นคำร้องมีสิทธิ
อุทธรณ์เป็นหนังสือต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันให้ยื่นต่อ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใน 30 วันนับแต่วันที่รับแจ้ง คำวินิจฉัยของ
คณะกรรมการควบคุมมลพิษ

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พิจารณา
อุทธรณ์ของผู้ร้องคัดค้านและมีคำวินิจฉัยภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องอุทธรณ์แล้วแจ้งให้ผู้ร้องคัดค้าน
คณะกรรมการควบคุมมลพิษ และเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ รวมทั้งเจ้าพนักงานตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องทราบคำ
วินิจฉัยนั้น

8. การคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ หรือการอุทธรณ์คำวินิจฉัย
ของคณะกรรมการควบคุมมลพิษ ย่อมไม่เป็นการทุเลาคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ตามมาตรา 82 (2) (3)
(4) หรือ (5) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

7.3.5 การขยายระยะเวลาการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ

คณะกรรมการควบคุมมลพิษในคราวการประชุมครั้งที่ 3/2551 เมื่อวันที่ 25
กรกฎาคม 2551 ได้มีมติเกี่ยวกับการขอขยายระยะเวลาการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษว่า การขอ
ขยายระยะเวลาการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ไม่ถือว่าเป็นการคัดค้านคำสั่งตามมาตรา 87

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 51 จาก 54

แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แต่ถือว่าเป็นการขอขยายระยะเวลา คำสั่งตามมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539¹² จึงไม่ต้องนำเสนอ คณะกรรมการควบคุมมลพิษพิจารณา โดยให้กรมควบคุมมลพิษพิจารณาดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติของกรม ควบคุมมลพิษ ต่อไป

การพิจารณาการขอขยายระยะเวลาการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษผู้ตรวจสอบจัดทำความเห็นเสนอผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 พิจารณา ซึ่งเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษจะพิจารณาจากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เจ้าของหรือผู้ครอบครอง แหล่งกำเนิดมลพิษเสนอมา ได้แก่ ข้อมูลที่ระบุชัดเจนว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จเมื่อใด พร้อมแผนการดำเนินการและ เอกสารหลักฐานประกอบ เช่น เอกสารหลักฐานการจัดจ้าง บริษัทที่ปรึกษา (กรณีจ้างบริษัทที่ปรึกษา หากกฎกระทรวง ฯ ตามมาตรา 73 มีผลบังคับใช้ ต้องตรวจสอบใบอนุญาตของผู้ควบคุมหรือรับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสีย) ภาพถ่าย การดำเนินการ เป็นต้น รวมทั้งข้อเท็จจริงที่เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษได้ติดตามตรวจสอบหลังจากครบกำหนดการ ปฏิบัติตามคำสั่ง (กรณีขอขยายระยะเวลาหลังจากครบกำหนดระยะเวลาตามคำสั่งแล้ว) ประกอบกัน สำหรับกรณีที่มี การขอขยายระยะเวลาการปฏิบัติตามคำสั่งฯ แต่ไม่สามารถระบุระยะเวลาหรือมีคำขอที่ชัดเจนว่าต้องการให้เจ้า พนักงานควบคุมมลพิษขยายระยะเวลาออกไปอีกกี่วัน สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 จะมีหนังสือประสาน แหล่งกำเนิดมลพิษ ขอให้จัดส่งรายละเอียดข้อมูลหรือพยานหลักฐานเพิ่มเติม เพื่อประกอบการพิจารณาขยาย ระยะเวลาปฏิบัติตามคำสั่งฯ ว่าจะให้ขยายระยะเวลา ถึงเมื่อใด

และเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาขยายระยะเวลาการปฏิบัติตามคำสั่งฯ จึงกำหนด ผู้รับผิดชอบไว้ดังนี้

- กรณีที่มีการขอขยายเวลา ในขณะที่ยังไม่สิ้นสุดระยะเวลาตามคำสั่งทางปกครอง ให้ เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษผู้ตรวจสอบ เป็นผู้พิจารณาเสนอผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16
- กรณีที่ขอขยายเวลา หลังจากสิ้นสุดระยะเวลาตามคำสั่งทางปกครอง ให้กองนิติการ กรมควบคุมมลพิษเป็นผู้พิจารณา โดยให้เจ้าของเรื่องส่งเรื่องให้กองนิติการดำเนินการ

7.3.6 การติดตามผลการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ

คำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษตามมาตรา 70 และมาตรา 82 (2) แห่ง พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เป็นคำสั่งทางปกครองที่ต้องมีการบังคับ การให้เป็นไปตามคำสั่งดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการติดตามตรวจสอบว่า ผู้รับคำสั่งได้ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน ควบคุมมลพิษหรือไม่ หากพบว่ามีกรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งฯ ผู้ออกคำสั่งมีอำนาจที่จะพิจารณาใช้มาตรการ

¹² มาตรา 65 “ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำสั่งของเจ้าหน้าที่อาจมีการขยายอีกได้และถ้าระยะเวลานั้นได้สิ้นสุดลงแล้วเจ้าหน้าที่อาจขยายโดยกำหนดให้มี ผลย้อนหลังได้เช่นกันถ้าการสิ้นสุดตามระยะเวลาเดิมจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมที่จะให้สิ้นสุดลงตามนั้น”

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 52 จาก 54

บังคับทางปกครองเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของคำสั่งทางปกครอง แนวทางปฏิบัติในขั้นตอนดังกล่าวกำหนดว่า เมื่อครบกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติตามคำสั่งฯ ให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษดำเนินการติดตามตรวจสอบภายในระยะเวลา 5 วันทำการ นับถัดจากวันที่ครบกำหนดคำสั่ง/วันที่ครบกำหนดให้ขยายระยะเวลา ตามแต่กรณี โดย

1) หากตรวจติดตามการปฏิบัติตามคำสั่งฯ แล้วพบว่า น้ำทิ้งมีค่าเป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด ให้รายงานข้อเท็จจริงให้ผู้บังคับบัญชาทราบ พร้อมทั้งขออนุมัติยุติการดำเนินการทางปกครองกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษนั้น และแจ้งผลการตรวจสอบตัวอย่างน้ำทิ้ง พร้อมแจ้งยุติคำสั่งทางปกครองให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงแรมทราบด้วย โดยส่งเป็นหนังสือแจ้งผลการตรวจสอบตัวอย่างน้ำทิ้ง

2) หากตรวจติดตามการปฏิบัติตามคำสั่งฯ แล้วพบว่า มีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งฯ ได้แก่

- ไม่ดำเนินการก่อสร้าง ติดตั้ง จัดให้มี / แก้ไข เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือซ่อมแซม ระบบบำบัดน้ำเสีย ภายในระยะเวลาที่เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษกำหนด หรือ

- ดำเนินการก่อสร้าง ติดตั้ง จัดให้มี / แก้ไข เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสียไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษกำหนด หรือ

- ดำเนินการก่อสร้าง ติดตั้ง จัดให้มี / แก้ไข เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสียแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษกำหนด แต่น้ำทิ้งยังไม่ผ่านมาตรฐาน

ให้เสนออธิบดีกรมควบคุมมลพิษ พิจารณามอบหมายให้กองนิติการ ดำเนินมาตรการบังคับทางปกครอง ภายใน 10 วันทำการ นับถัดจากวันที่ได้รับผลการวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำ โดยให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษผู้ตรวจสอบ รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดส่งให้กองนิติการดำเนินการต่อไป

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 (สงขลา)	คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการ : การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิด มลพิษและการบังคับใช้กฎหมาย	เอกสารหมายเลข : REO16 -VP - 10
		การแก้ไขครั้งที่ :
		วันที่เริ่มใช้ : 30 มีนาคม 2560
		หน้าที่ : 54 จาก 54

9. มาตรฐานคุณภาพงาน

ข้อกำหนดที่สำคัญในการปฏิบัติงานกระบวนการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ได้แก่

1. ความถูกต้องของข้อมูลและผลการวิเคราะห์ตัวอย่างสิ่งแวดล้อมจากเครื่องมือวัดในภาคสนาม
2. ความถูกต้องของผลการวิเคราะห์ตัวอย่างจากห้องปฏิบัติการซึ่งเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษต้องแจ้งผลการตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมการระบายน้ำทิ้งให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษทราบ

8. ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน/ความโปร่งใส

1. เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษแจ้งผลการตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมการระบายน้ำทิ้งให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษทราบภายในระยะเวลา 10 วัน นับถัดจากวันที่ได้รับผลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำจากห้องปฏิบัติการ
2. กำหนดให้มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างน้อย 1 ราย เข้าร่วมสังเกตการณ์และหรือเป็นพยานในกระบวนการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ

9. ระบบติดตามประเมินผล

1. เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษแจ้งผลการตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมการระบายน้ำทิ้งให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษทราบภายในระยะเวลาที่กำหนด ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนแหล่งกำเนิดมลพิษที่ถูกตรวจสอบ
2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างน้อย 1 ราย เข้าร่วมสังเกตการณ์และหรือเป็นพยานในกระบวนการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 ของจำนวนแหล่งกำเนิดมลพิษที่ถูกตรวจสอบ